

Koroška Kronika

IZDAJA P. W. B. — BRITANSKE ZASEDBENE SILE V AVSTRIJI

Številka 4

Celovec, 10. avgusta 1945

Cena 15 grošev

Dvojni preobrat na Daljnem vzhodu

Atomske bombe na Japonsko - Sovjeti napovedali vojno

Najmočnejša bomba sveta, tako zvana atomska bomba, je bila v nedeljo vržena iz ameriških letal na japonsko oporišče Hiroshima zapadno od Kobe.

Se naslednji dan so se valili gosti oblaki prahu in dima nad mestom. Skozi te oblake so brneli že novi ameriški stroji, težko obloženi z navadnimi bombami, obmetavali nadaljnja japonska mesta. Za poglavitne cilje so si izbrali industrijske naprave okrog Tokija in Yokohame.

Ves svet je poln pričevanja, kdaj in kje bodo na Japonsko padle naslednje atomske bombe.

Nova atomska bomba presega po svojem učinku vse do sedaj znano razstrelivo. Njena eksplozivna moč je dvatisočkrat večja kot angleška 10.000kilska bomba, ki je bila do sedaj najbolj učinkovito orožje v zračni vojni. Predsednik Truman je k temu dogodku rekel:

„Uporaba novega orožja bo velikega pomena za nadaljevanje vojne na Japonskem. Neprestani opomini Japoncem, naj ne nadaljujejo vojne, so s tem prejeli strašno potrdilo.“

V uradnem poročilu predsednika Trumana so bile podane še druge podrobnosti o izdelavi bomb in o zamudnem raziskovalnem delu.

IZUM SE JE POSREČIL NA ANGLEŠKEM

Malo ur za predsednikom se je oglasil angleški ministrski predsednik Attlee ter podal izčrpno izjavo o isti iznajdbi, ki postavlja svet pred ogromno, novo, dejstvo. Prav za prav je na usta ministrskega predsednika Attleeja govoril nihče drug kakor Churchill sam. Ta je, preden se je od vlade umaknil, napisal pregledno poročilo o znanstvenem delu, zamudnih poizkusih in drugih tehničnih pripravah, ki so končno dovedli do orožja, kakršnega človeški rod ne pomni.

Churchillova listina razodeva, da so se prvi načrti v vsej tajnosti snovali že leta 1939. Delo je slonelo na znanstveno podprtem spoznanju, da se ob razkroju atomov (najmanjših delcev kake tvarine) sproščajo silovite energije. Poleti 1941 je odbor angleških strokovnjakov na zaupni seji ugotovil, da bo mogoče, še pred koncem vojne izdelati atomske bombe.

BOMBA SE JE IZDELALA V AMERIKI

Vodilne vojaške osebnosti so zahtevale, naj se delo pospeši. Prezident Roosevelt je dne 11. oktobra 1941 predlagal, naj se poskusi in priprave nadaljujejo v Ameriki, kjer zračni napadi ne bodo mogli ovirati dela. Ne da bi svet kaj slutil, je skupina najposobnejših angleških strokovnjakov odpotovala v Ameriko ter se tam lotila velepotentnih poskusov ob sodelovanju ameriških sodelavcev. Leto dni kasneje so bili že tako daleč, da so obratovale prve tovarne za novo orožje. Dragocene sirovine, ki so bile za proizvodnjo neobhodno potrebne, je dajala Kanada. Tako so tri vlade složno sodelovale v prevažni zadevi, o kateri se svetu niti sanjalo ni.

Pač pa so Nemci namigovali na skrivnostno orožje, ki da ga sami pripravljajo, in res so njihovi napori obrodivili znatne uspehe, kakor priznava Churchill. „Z božjo pomočjo je znanost zavezniškov nadkrilila vsa nemška prizadevanja.“ In tako je nemška oboroževalna industrija daleč zaostajala, dokler ni končno za vselej obtičala.

KAJ PRAVIJO UČENJAKI

Dr. Robert Wood, profesor fizike na univerzi v Baltimore (Amerika) je prepričan, da pomeni novi izum temeljit preobrat za svet vobče. „Še deset let,“ tako izjavlja, „pa vsi moderni motorji bodo le še spomin na preteklost.“

Drug profesor, dr. Volrath iz Kalifornije, je mnenja, da v bodoče premog in nafta kot pogonska sredstva ne bošta več veliko pomenila. Danes sta še znatna vira energije, jutri bo drugače.

V listu „New York Times“ neki strokovnjak razmišlja o tem, kolik preobrat je najnovejša vojna povzročila ne samo v državnem življenju ampak tudi v znanosti in gospodarstvu. Najsilovitejša novotarija, atomska bomba, bi morala sedaj postati učinkovit pripomoček za uredničenje trajnega miru med narodi.

STRAHOTNA MOČ

Med zavodi, na katerih so delali prve poskuse, zavzema univerza v Oxfordu (Anglija) častno mesto. Neki fizik te univerze je dejal, da so v atomski bombi zgetene energije, kakršne so skrite v soncu. Radi teh skrivnostnih energij sonce nenehoma žari in siplje na vse strani luč, toploto in kemične žarke. Sto- in stoletja so se alkemisti trudili, da bi iztaknili kamen modrosti, s katerim bi se dal svinec spremeniti v zlato. Danes so se te sanje presenetljivo uresničile, dasi v drugačni obliki. Strokovnjak je namignil, da se pri izdelovanju atomske bombe uporabi kot temeljna snov tako zvan uranij, to je zelo redka kovina. Pridobiva se enako kakor radij iz uranove smolnaste rude.

ORJASKE TOVARNE

Treba je preoblikovati ogromne količine rude, da se pridobi malenkostna drobtina uranija. Predsednik Truman je v svoji izjavi pretekli ponedeljek povedal, da je bilo spočetka pri poskusih okoli atomske bombe zaposlenih 125.000 učenjakov, tehnikov in delavcev. Mnogi teh so se čudili, da gre v tovarne toliko snovi, a vrača se iz njih skoroda nič. Pač se je nekaj vrnilo, samo da je bilo komaj vidno, zato je pa imelo v sebi strahotno moč. Več kakor dve milijardi dolarjev so požrli poskusi in je požrla izdelava atomskih bomb.

NOVO OROŽJE BO V SLUŽBI MIRU

V poročilu prezident Truman naglašja, da je pri ameriškem kongresu izposioval ustanovitve posebne komisije, ki bo imela nalo-

go, da nadzira proizvodnjo in uporabo atomskih bomb. Komisija bo tudi razmišljala o tem, kako bi se dalo novo orožje najkoristneje uporabiti za utrditev miru na vsej zemeljski obli.

UČINEK PRVE ATOMSKE BOMBE

Po najnovejših vesteh z Daljnega vzhoda je mogoče nekaj več povedati o strahovitem učinku atomske bombe, ki je padla na mesto Hirošima. Te-le vesti prihajajo iz glavnega stana generala Spaatzja:

Ko so se oblaki in sopare po mogočni eksploziji nekoliko razkadile, so mogla izvidniška letala napraviti posnetke kraja, kamor je atomska bomba priletela. Iz posnetkov se razvidi, da je predel v obsegu mestne občine celovške (dobrih 10 štirjaških kilometrov) docela razdejan. Poleg tega je nastala še precejšnja škoda v bližnjem ozemlju. Lahko se reče, da Hirošime ni več.

Polkovnik Pavel Tibbets je poveljeval letočo trdnjavo, ki je vrgla skrivnostno bombo. Pripoveduje, da je bilo letalo že nekaj milij oddaljeno, ko se je bomba razpočila. Učinek je bil tako silovit, da se je posadki zdelo, kakor da je letalo zašlo v točo težkih flak-izstrelkov. Kar so potem mogli videti, je bil orjaški steber dima, za katerim je Hirošima izginila. Dim je silil 12.000 m visoko.

Fotografski posnetki kažejo, da je strašni pritisk stavbe naokrog kratkomalo odpihnil. Le ogrinja posebno masivnih bunkerjev, ki so služili kot zavetišča, štrle zakrivljena v zrak. Domneva se, da se je ob razletu bombe sprostila blazna vročina, kakor če prileti na zemljo meteor.

Rennerjeva vlada po zaveznikih priznana

Vlade štirih velesil so dne 8. avgusta izjavile, da so se odločile, Avstrijo dokončno ločiti od Nemčije. Vlada dr. Karla Rennerja, ki že delj časa posluje na Dunaju, se pooblašča, da razširi svojo pristojnost na vso Avstrijo. Varuštvo zaveznikov pa še ostane.

Rennerjeva vlada po vršila svoje posle, dokler ne pride v Avstriji do svobodnih volitev. Potem se bo po volji naroda sestavila dokončna vlada. Dokler se to ne zgodi, ostane Avstrija razdeljena na štiri zasedbene predele, od katerih bo vsak pod posebnim vojaškim komisarjem. Ti komisarji bodo tvorili „Zavezniško svetovalstvo Avstrije“.

Posebna komisija se bo nemudoma lotila trojne naloge:

1. Avstrijo urediti kot ozemlje zase, ki ni niti skupnega z Nemčijo.
2. Ustanoviti osrednjo avstrijsko upravo.

Popis Avstrijcev v Angliji

Dne 1. julija se je pričel v Angliji popis vseh tamkajšnjih Avstrijcev. Trajal bo do konca avgusta. Namen tega popisovanja je, da si angleške oblasti preskrbe potrebno statistično gradivo za vrnitev tistih Avstrijcev, ki bi želeli priti domov. Enako tako je tak pregled potreben oblastem v Avstriji.

Pomanjkanje kuriva

Povsod v Evropi bo letos pozimi primanjkovalo kuriva, tudi pri nas. Britanska vojaška vlada je zato naslovila resen opomin na prebivalstvo. Na premog ni računati, ker bodo železnice, tovarne, plinarne in pekarne sproti porabile, kar se bo premoga nakopalo. Ostane torej les in tega ima Avstrija dosti.

Radi vojne je ostal najboljši čas za sečnjo neizrabljen. Letos je le še kakih sto dni pravnih za gozdarsko delo. Oblast snuje obsežen načrt, ki naj zagotovi prebivalstvu preskrbo z drvmi. Upati je, da bo mogoče v pol toliko časa kakor navadno dodelati dvojno količino drv. Treba je le, da vsi sodelujejo. Če se ne najde dovolj rudarjev in gozdnih delavcev, bo vojaška vlada pošljala nezaposlene osebe in delavce iz manj važnih obratov v premogovnike in gozdove.

V slehernem gospodinjstvu naj se do skrajnosti štedi. Kar imate premoga ali boste še dobili, ga porabite le deloma! Nekaj ga hranite za dni, ko bo 20 do 30 stopinj mraz!

Radio Tokio poroča, da je življenje v Hirošimi uničeno. Osebe, ki so bile na prostem, so zgorele, druge pa je ubil zračni pritisk. Japonske oblasti ne morejo povedati, koliko ljudi je mrtvih. Vsaka, pa naj si bo še tako površna cenitev je nemogoča.

SOVJETSKA UNIJA V VOJNI Z JAPONSKO

Vsem tem udarcem se je pridružil še edeni Radio Moskva je predsinočnim nakratko javil, da je Sovjetska Unija od četrta dalje (9. avgusta) v vojni z Japonsko.

Ljudski komisar za zunanje zadeve Molotov je špejel obisk japonskega poslanika v Moskvi ter mu sporočil, da so zavezniki Sovjetsko Unijo naprosili, da se vojne proti Japonski udeleži. Sovjetska Unija da misli ostati zvesta zaveznikom, zato smatra za svojo dolžnost, da se vabilu zaveznikov odzove.

Sovjetska vlada je vlado Velike Britanije in vlado Zedinjenih držav o tem koraku obvestila. Odločitev Sovjetske Unije je deležna popolne pohvale s strani zaveznikov.

BESEDILO VOJNE NAPOVEDI

Sovjetski komisar za zunanje zadeve Molotov je v sredo, dne 8. avgusta 1945, japonskemu poslaniku Satu izjavil:

Ker se je Japonska branila, uvaževati ultimati, ki so ji ga velesile poslale iz Potsdama, je Sovjetska Unija sklenila, da se udeleži vojne zoper japonsko napadalnost. S tem želj Sovjetska vlada skrajšati vojno, zmanjšati število žrtev in prispevati k hitrejšemu miru. Sovjetska vlada se sklicuje na izjavo, ki so jo dne 26. julija 1945 soglasno podale velesile. Prepričana je, da na ta način pripomore svetu do skorajšnjega miru in pospeši odrešitev narodov, ki še vedno ječe pod težo trpljenja in žrtev.

Zunanji komisar Molotov je poslanika Sata h koncu obvestil, da izroča ob istem času sovjetski poslanik Marik japonski vladi v Tokiju podobno izjavo sovjetske vlade.

Volitve v Evropi

V raznih državah Evrope se pripravljajo za volitve, ki se naj vrše še letos. Skoroda vsem osvobojenim narodom se je dala obljuba, da bodo mogli na volišča. Na dlani je, da bo od teh volitev odvisen razvoj naše zemljine v bodočih letih.

V Bolgariji bodo volitve v sobranje dne 26. avgusta. — Na Ogrskem nameravajo, kakor vedo povedati najnovejša poročila, prirediti volitve že dne 15. avgusta. — Na Češkoslovaškem se je volilni boj že začel.

— Na Poljskem bi tudi radi volili, ker je pa še toliko Poljakov razkropljenih po vsem svetu, je vlada sklenila, da bo volitve razpisala šele po vrnitvi vseh teh sto in sto tisočev rojakov. — V Jugoslaviji so se tudi že lotili volilnih priprav.

Manj jasen je politični položaj v Franciji, Belgiji, Italiji in na Grškem. V vseh teh državah rešujejo še razna ustavna vprašanja.

Razmere na Dunaju in zavezniška zasedba mesta

Angleški in ameriški dopisniki, ki so prispeli na Dunaj, poročajo, da je 72% hiš na Dunaju neporabnih za bivanje. Glavne vodne naprave so tako poškodovane, da se mora sedaj, to je tri mesece po končanih bojih, dovažati voda z vozovi. V celem mestu so odtocene naprave v 1200 krajih poškodovane in v istem številu vodne napeljave. Mnogo poškodb na delih raznih naprav je bilo popravljenih, a vendar so vodne napeljave okužene zaradi umazane vode.

Mesto je bilo zelo poškodovano, toda nobeden del mesta, ki je dajal prestolnici svetovni zračaj baroške arhitekture, ni bil tako poškodovan, da bi se ne dal popraviti.

Požari in eksplozije so poškodovali stolnico sv. Stefana, opero ter gledišče „Burg“, toda obzidje je ostalo nepoškodovano ter je ohranilo zunanje lice, tako da bo mogoče vse te stavbe obnoviti.

Cesarska palača je praktično nedotaknjena. Na Schönbrunn je padla ena bomba. Dunajski „Rathaus“ je bil le malo poškodovan.

Palača poslanske zbornice, katere neoklasicičen stil ne odgovarja dunajski arhitekturi, je bila deloma uničena.

Cerkev sv. Karla, ki je en izmed najbogatejših baroških stavb, je ostala nedotaknjena.

Palača predsedništva vlade, kjer je bil umorjen Engelbert Dollfus, je, čeprav poškodovana, še vedno v rabi.

Del mesta, ki je bil najbolj poškodovan, je Franc Jožefovo obrežje, ob kanalu Donava, kjer so se vršili hudi boji med Sovjeti in izbranimi nemškimi četami.

Tudi delavske četrti, posebno one, ki spadajo k sovjetskemu področju, so bile težko poškodovane.

Hiša Karla Marxa pa, ki leži na ameriškem področju, katero je sezidala socialistična dunajska vlada pred šestnajstimi leti, da bi nudila udobna stanovanja z zelo nizko najemnino 5000-im delavcem, je skoraj nepoškodovana. Ravno tako je ostala nepoškodovana pred 10-mi leti, ko je bila bombardirana po ukazu Dollfusove vlade.

Zaradi teh slabih razmer je razumljivo, da se je pred enim mesecem razširila epidemija, in da se je 250 oseb zateklo v bolnice zaradi tifusa.

Dunajčani in Rusi delajo vse mogoče, da očistijo mesto, toda ta naloga je zelo težka. Delo je oteženo tudi pomanjkanja delovnih sil. Krajevne oblasti so vpoklicale člane nacistične stranke in njihove družine, da odstranijo in očistijo ruševine, ki so nakopičene po vsem mestu.

Dunajčanom dobavljajo živež zlasti Rusi, bližnjo 43 tisoč ton žita, 2,700 ton sladkorja, ki so od preteklega meseca maja poslali pri 400 ton mesa, 225 ton kave, 2700 ton soli in 2500 ton maščob.

Nemške dajatve

„Velika trojica“ je v Potsdamu sklenila, da bo morala Nemčija državam, ki so zaradi vojne utrpeli izgube in škodo, toliko povrniti, kolikor bo v njenih močeh.

Sovjetska Unija dobi pravico, da se polasti nemških tovarniških naprav v Vzhodni Nemčiji. Zato se pa Sovjetska Unija obveže, da bo poljske odškodninske zahteve potlačila iz svojega lastnega deleža.

Zedinjene države in Velika Britanija kakor vse ostale upravičene države si vzamejo odškodnino iz zapadne polovice Nemčije. Poleg tega je tem silam na razpolago denar, ki ga ima Nemčija naloženega v tujini.

15% naprav, ki jih premore nemška kovinska, kemična in strojna industrija zapadno od Turingije, je pridržanih Rusiji, zato bodo pa iz Sovjetske Unije dobavljali živila, premog, gnojila, cink, les in petrolej v enaki vrednosti.

10% takih naprav dobi Sovjetska Unija, ne da bi za to morala kaj plačati ali dobaviti.

V šestih mesecih se ugotovi, v kolikem obsegu Nemčija lahko brez škode prenese omejitev svoje industrije. Prenos tovarniških naprav se začne čimprej ter mora biti v dveh letih pri kraju. Kontrolni svet ob sodelovanju Francije določi, katere tovarne se bodo na račun vojne odškodnine preselile v zmogovite države.

Potsdamska konferenca se je dalje zedinila o uporabi nemške trgovinske mornarice. Kraljevec (Königsberg) pripade Sovjetski Uniji, enako tako pas vzhodnopruskega ozemlja, ki je potreben, da se luka veže s sovjetskimi zaledjem.

Evropski begunci se vračajo iz Londona

Begunci iz Evrope, ki jih je med vojno zaneslo v Anglijo, se sedaj na tisoče vračajo. Zlasti se to pozna v Londonu, odkoder se je že 12.000 tujih državljanov izselilo. Več ko še enkrat toliko jih pa čaka, da bi mogli v domovino. Odhod toliko tisočev ljudi pomeni znatno olajšanje za londonsko prebivalstvo, saj postanejo stanovanja v znatnem številu zopet prosta.

Indsko odposlanstvo na potu v Anglijo

Indska demokratična stranka za neodvisnost, ki jo je pod nazivom „Swaraj“ ustanovil vodja indskih delavcev Irnada Mehta, je sklenila, da odpošlje v Anglijo pooblaščenca, ki bi naj z novo angleško vlado poskusil pogajanja za ustavne pravice v prid indiji.

Vojne zločince bodo sodili

Iz Londona poročajo, da se bodo sodne obravnave zoper glavne vojne zločince pričele dne 1. septembra. Prva se bosta morala zagovarjati Goring in Ribbentrop. — Razprave, ki se bodo vršile v Nürnbergu, bodo trajale več tednov.

Nadaljnji nacisti prijeti

Trebljenje nacistov na Koroškem in Štajerskem še ni končano. Vsak teden odkrivajo in zapirajo vrsto ljudi, ki so igrali v Hitlerizmu pomembno vlogo.

V naslednjem prinašamo nekaj imen:

Reichsamtseiter in SA-Obersturmbannführer Alfred Leitgen, nekdanji pribočnik Hitlerjevega namestnika Rudolfa Hessa. Generalmajor orožništva Rudolf Handl. SS-Sturmabführer Dr. Werner Delpin. SS-Sturmabführer Josef Helfrich. SA-Obersturmbannführer Wilhelm Stelzel.

SA-Brigadeführer Thomas Kozich. HJ-Bannführer Josef Egger. SA-Sturmabführer Otto Wernitznigg iz Hermagora. Dr. Fritz Pfeleger iz Klagenfurta.

Preselitev 12 do 14 milijonov Nemcev

Dopisnik Reuterja javlja iz Berlina: Iz vzhodne Nemčije, ki stoji pod poljsko in češko upravo se je pričelo izseljavanje 13 milijonov Nemcev.

Zavezniške oblasti bodo imele velike težave s prehrano teh ljudi.

Zadeva feldmaršala von Brauchitscha

Posebni poročevalec lista „Sunday Observer“ sporoča, da odbor Združenih narodov za kaznovanje velikih vojnih zločincev bo kmalu pričel pregledovati slučaj feldmaršala von Brauchitscha, ki je bil poveljnik in vodja nemške vojske do decembra 1944. Von Brauchitsch je eden izmed feldmaršalov, ki se ne nahajajo v internaciji kot vojni ujetniki, temveč živi z družino na kmetiji blizu Eutina v Holsteinu.

Pogoji italijanskega premirja

V septembru 1943 je Italija sklenila premirje, pogoji so pa ostali deloma tajni. Britanska vlada je nedavno izjavila, da trenutno zmagači še nimajo namena objaviti pogoje, ki so jih Italiji naložili za premirje. Splošno se domneva, da se bo delo za mirovno pogodbo z Italijo kmalu pričelo. Po sklepih potsdamske konference se koncem avgusta sestane v Londonu svet zunanjih ministrov velesil in vse kaže, da bo mirovna pogodba z Italijo njegova prva naloga.

Poslanica feldmaršala Montgomery-ja

Vrhovni poveljnik britanske posadke v Nemčiji, feldmaršal Montgomery, je objavil poslanico nemškemu prebivalstvu. V njej se med drugim bere:

„Trije meseci so minili, odkar je Nemčija položila orožje in so zavezniški narodi prevzeli oblast v vaši deželi. Zavezniški streme za tem, da Nemčijo do kraja razorože in nacizem docela iztrebijo. Da se ta cilj doseže, je potrebno delo, ki gre prav v podrobnosti. Moj namen pa je, da vam pustim toliko svobode, kolikor se to da spraviti v sklad z vojaško varnostjo in nujnostjo.

Po malem se bodo spona, ki oklepajo tiškovno svobodo, rahljale. Tudi si zavezniški prizadevajo, da podpro razmah svobodnih

strokovnih zvez nemškega delavstva, v kolikor to zasedbeni red dopušča. Prav tako mislijo zavezniški pospeševati razvoj političnih strank na demokratični podlagi. Povsod v Nemčiji naj se tvorijo krajevne samouprave, pri čemer bodo zavezniški pazili, da stopijo na mesto odpuščenih nacistov možje, ki po svojih političnih in moralnih lastnostih jamčijo, da bodo znali prispevati k demokratičnemu preporodu nemškega naroda.

Zima bo polna težav. Pripravljeni moramo biti, da bo primanjkovalo premoga, stanovanj, vozil in drugega. Nima smisla, če si pred tem dejstvom zastiramo oči. Nemško prebivalstvo bo moralo v bodoči zimi trdo delati, če bo hotelo živeti.“

Vojna je draga rec

Ko se je letos v maju babilonski stolp Hitlerizma s šundrom podrli, so se znašli zavezniški pred ogromnim kupom razvalin. Med razvalinami se je pa skrival marsikateri uporaben vojni plen. Tako se poroča, da so zavezniški častniki odkrili zaupne listine, ki vsebujejo številčno gradivo o nemških izgubah do 30. novembra 1944. Angleški štabni častniki, ki so spise proučili, zagotavljajo, da ni razloga, dvomiti o pristnosti in točnosti tega gradiva.

Gre torej za uradni seznam nemških izgub in ta nam razodeva, da je nemška oborožena sila pustila na bojiščih skoroda dva milijona mož (natančno število: 1.911.300). Poldrugi milijon naštevava nemški seznam kot pogrešance in 278.200 kot vojne ujetnike. Nadaljnjih 43.352 so vojaške oblasti tekom vojne oslovile kot nesposobne, 722 pa jih je zbežalo.

Če govorimo o uradnem seznamu, tedaj delamo to le radi nekake praktične udobnosti. V resnici obsega statistični plen cele skladišnice spisov in seznamov. Med njimi so tajne listine, ki obravnavajo zanimive podrobnosti. Med drugim se bere, da je bilo 9523 nemških vojakov po prekomerni obsojenosti na smrt in ustreljenih. Na nekem seznamu je napis nečitljiv, ker ga je nekdo s tušem zamazal. Kar je ostalo, so imena 270

mož. Kakor se domneva, gre za vojake, ki so jih dolžili veleizdaje ter jih usmrtili. Vsega skupaj se nabere, če seznane seštejem, nepregledna armada štirih milijonov ljudi, ki jih je Hitlerizem po nepotrebnem daroval molohu vojne. Res se bo marsikdo še vrnili, saj so všteti tudi ujetniki, a žrtve so to vendar, ker ne bo med njimi niti enega, ki ga ne bodo težili spomini na več ali manj bridko trpljenje. Že dolga odsotnost od doma in sorodnikov pomeni bolečo odpoved.

Poudariti velja, da se nanaša ta pregled na dobo od začetka vojne do 30. novembra 1944. Vojna se je pa še vlekla svojih pet mesecev in izgube v tem času tudi niso mogle biti skromne.

Na zapadni fronti je Nemčija izgubila 461.000 mož (mrtvih, pogrešanih in ujetih), v Afriki 102.000 mož, v Italiji 145.000 mož, na Balkanu 36.000 mož, na vzhodni fronti pa je vojna vihra zahtevala nič manj kakor 1.419.000 mrtvih in 907.000 pogrešanih.

Suhopotna armada je naštel 1.709.739 mrtvih, mornarica 51.774 mrtvih in zračna sila (Luftwaffe) 149.787 mrtvih.

V Nemčiji so poznali še eno fronto radi zračnih napadov na zaledje. Na tej domači fronti je prišlo ob življenje kakih 65.000 vojaških oseb in tisoč jih je izginilo. Kot vzrok navajajo uradni zapiski bombne napade zaveznikov, a puste veljati še „druge vplive“.

Iz zaporov glavnih vojnih zločincev

Nad 30 najbolj znanih vojnih zločincev iz vrst nacistov se nahaja v nekem majhnem hotelu na Luksemburškem, kjer čakajo na svojo obsodbo. Med ujetniki so: Dönitz, Goring, Jodl, Keitel, Kesselring, Blaskowitz, Frick, Seyß-Inquart, Ritter von Epp, Daluge, Alfred Rosenberg, Krupp von Bohlen, Streicher, Robert Ley, von Papen, Darre, Walter Funk in prejšnji madžarski državni upravitelj Horthy.

Posebni poročevalec londonskega lista „Daily Telegraph“ podaja naslednjo sliko o življenju teh ujetnikov.

Da bi ujetniki ne izvršili samomora, jim ni dovoljeno imeti samovoznic, vezalk, naramnic in pašov. Kot jedilni pribor jim služi samo žlica brez noža in vilic. Vsa steklena okna, kjer ujetniki stanujejo, so odstranjena in nadomeščena s celuloznim steklom. V spalnicah ni niti ogledal niti žarnic niti električnega toka. Jasno je, da ujetniki ne dobivajo nobenih britvic in brivskih nožev. Dva nemška vojna ujetnika brijeta svoje nekdanje poveljnike. Vsak ujetnik ima vojaško posteljo, trdo žimnico in lesen stol. V sobah je mrzla tekoča voda. Vsako soboto se ti ujetniki kopajo s toplo vodo. Vsak dan jim čistijo nemški vojaki-ujetniki sobe, vendar se ne smejo z njimi razgovarjati. Vojaki ne smejo tem 52 glavnim ujetnikom storiti nikake usluge.

Kuha se v nemških vojnih kuhinjah jedila so po večini kruh in soljive.

Ako stopi v sobo poveljnik taborišča ali kak drug visok obiskovalec, morajo ujetniki takoj vstati ter se vzravhati v brezhibno držo. Cinov ni več. Bivši državni maršal se kot ujetnik nagovori: „Göring“.

Poročevalci tiska zaveznikov so videli Ribbentropa v kotu čitalnice, Göringa in Kesselringa pa na vrtu. Göring je shujšal za 10 kg, vendar je izjavil nemški zdravnik, ki ga zdravi, da je Göringovo zdravstveno stanje zelo dobro.

Schwerin-Krosigk in Meissner sta se razgovarjala na hotelski verandi. Sama sta sedela Streicher in Ley, oba oblečena v ameriške vojaške uniforme. Ribbentrop in knez Philipp von Hessen sta bila pred kratkim opozorjena, naj držita svoji sobi bolj v redu. Knez Philipp je bil ponovno opozorjen, da ne sme jemati jedil s seboj v sobo.

Ujetniki morajo ob 6. uri zjutraj vstati in biti ob mraku zvečer v svojih sobah. Ako niso pri zaslišanju, lahko poljubno uporabijo prosti čas. Edina zabava so Dönitzu in njegovim prijateljem karte, ostali pa igrajo šah ali damo.

Vsako jutro se po skupinah učijo angleški. Poučujeta jih general Warlimont in viceadmiral Bürkner.

Ujetniki ne smejo pisati pisem niti sprejemati pošte.

Ustavno vprašanje v Jugoslaviji

Prve dni avgusta je v Belgradu zboroval kongres zedinjeni narodov Jugoslavije. Za predsednika jugoslovanskih narodov so izvolili maršala Tita. Tito je nato v govoru, ki ga je naslovil na navzoče, naglašal, da je demokratična vladavina za Jugoslavijo najprimernejša. Zdaj se bodo morali narodi na jugoslovanskih tleh odločiti, ali so za monarhijo ali ne. Možna je pa samo ena odločitev. Monarhija bi bila kar nič v skladu z novim duhom Jugoslavije. Demokratične ustanove, ki jih je ustvarila Jugoslavija, bi bile v nevarnosti. Edina ustrezna vladavina je torej republika.

Odgovor na to je iz Londona nemudoma došel. Dne 8. avgusta je v Londonu kralj Peter objavil Jugoslovanom proglas, v katerem omenja govor maršala Tita pred jugoslovanskim narodnim kongresom. Kralj Peter ugotavlja, da pomeni ta govor nič več in nič manj kakor dokončno odklonitev sporazuma, ki sta ga svojčasi podpisala maršal Tito in ministrski predsednik Subašić.

Medtem je napravil maršal Tito spretno potezo: razširil je parlament.

V začasno jugoslovansko narodno skupščino, znano pod kraticami AVNOJ, je vstopilo 124 novih poslancev. Od teh je 36 pripadalo nekdanji narodni skupščini v Belgradu, kjer so stali v opoziciji proti tedanjemu ministrskemu predsedniku Milanu Stojadinoviću (1935—1939). Ostale nove člane so po daljših pogajanjih določili voditelji demokratičnih strank. Tako so prilili AVNOJ-u nekaj demokratičnega olja v smislu političnih strank, ki si od prej laste tak naziv. Kljub vsemu je narodna skupščina republikansko usmerjena, ker pripada ogromna večina poslancev Ljudski fronti. Milan Grol, eden izmed novoimenovanih ministrov, načeluje skupini 26 novih poslancev. Sam stoji izven Ljudske fronte.

Amnestija v Jugoslaviji

Tisoči Jugoslovancev, kateri so bili radi sodelovanja z okupatorjem ali podobnih zločinov že aretirani ali obsojeni k prisilnemu delu, so danes zopet na svobodi. Na pobudo maršala Tita, ki je obenem ministrski

Bo vsem svetu

Vrhovno poveljstvo 11. ameriške oklopne divizije, je danes javilo aretacijo Victor von Karoly, ker je bil obtožen, da je leta 1934 usmrtil kancelarja Engelberta Dollfusa.

Poljska vlada je naslovila na poljske vojake, ki se še mude v tujini (n. pr. v Italiji), toplo vabilo, naj se odločijo za vrnitev v domovino. „Junaki iz Narvika, Tobruka in Cassina!“ veli proglas. „Združite se z junaki iz Varšave in Gdanska!“

Kakor poroča londonski radio, so začeli zopet voziti vlaki med Dunajem in Italijo.

Londonski radio ve poročati, da bodo britanske čete prevzele pet nadaljnjih dunajskih okrajev. V ta namen se vrše pogajanja med britanskimi in ruskimi vojaškimi oblastmi na Dunaju.

Izvršilna zavezniška komisija za interniranje je javila, da je od 400.000 oseb, ki so bile iz Francije, Belgije, Norveške in Holandske deportirane, umrlo 350.000 oseb.

Od 234.000 odpeljanih Židov iz istih dežel je bilo najdenih pri življenju manj kot 10.000 in od 563.000 političnih jetnikov jih je ostalo samo 39.000.

Feldmaršal Smuts, načelnik južnoafriške vlade, je izjavil, da mora Južna Afrika vsa živila, v kolikor jih mora le malo pogrešati, poslati v Evropo, da se prepreči lakota.

26.000 tonska francoska vojna ladja „Strasbourg“, ki se je v novembru 1942 v toulonski luki prostovoljno potopila, je bila zopet dvignjena na površje. Po temeljiti popravili bo znova služila svojemu prvotnemu namenu.

Ameriška vojaška sodišča v Nemčiji so dosedaj obravnavala 15.000 primerov. Vsega posluje v vseh štirih zasedbenih pasovih Nemčije nad sto sodišč pod alijirano kontrolo.

Švicarski radio obvešča, da je bilo uradno javljeno, da je dovoz življenjskih potrebščin v Švici nezadosten in ne dovoljuje nikakega povišja obrokov. Veljajo izjeme za obroke otrok.

Javljajo, da je nizozemska princeza Juliana zapustila s svojimi otroki Hendom (London) ter odpotovala z letalom na Nizozemsko.

Radio Praga širi vest, da so ameriške vojaške oblasti izročile nekdanjega državnega ministra za Češko in Moravsko Karla Hermana Francka češkoslovaški vladi.

Izgube Francije v tej vojni

Reuter javlja, da po uradnem obvestilu, ki ga je danes izdalo francosko ministrstvo o vojni škodi, iznašajo civilne izgube povzročene v Franciji v tej vojni dvakrat toliko kot pa vojaške.

Umorjenih je bilo 450.000 civilistov in 200 tisoč vojakov, medtem ko iznaša število civilnih ranjenecv 350.000 in vojaških 230.000.

Obvestilo javlja med drugim, da bo Francija zahtevala odškodnino da bo izvedla financiranje pokojnin in odškodnino civilnim in vojaškim osebam za škodo povzročeno med vojno.

Šlezijski premog

Šlezija je prebogata s premogom. Cenijo, da hrani šlezijška zemlja v globini kakih tisoč metrov nekako 60 milijard ton dobrega premoga. Bilo bi ga torej dovolj, samo kako ga pošiljati v vse kraje, kjer bodo pozimi potrebovali? Sovjetska Unija je, kakor se čuje, obljubila pomoč: dala bo vagona.

Letos v januarju so skušali Nemci premogovnike razdejati, toda Rusom je uspelo, da so vdrli prej, kakor so bile nemške priprave za uničenje končane. Tako so važni šlezijški zakladi črnega diamanta ostali človeštvu še dalje dostopni. To utegne v letošnji zimi neštetim ljudem rešiti življenje.

predsednik in minister za narodno obrambo, je JNOF izdal zakonski predlog, s katerim JNOF v veljavo takojšnja amnestija. Ta odredba velja za vse one, ki so bili v različnih formacijah, vstevši četnike generala Mihajloviča. Izvzeti od amnestije so ustaše, „Hrvatski teroristi“, vsi tisti, ki so bili v službi srbskega nacističnega voditelja Ljotića, člani Kulturbund-a, gestapovci, dalje člani fašističnih organizacij in očitni vojni zločinci.

Krajevne volitve v Sloveniji

Tanjung javlja, da so se 30. julija pričele v Sloveniji volitve za narodne in krajevne osvobodilne odbore.

Odstotek volilcev, ki so se udeležili volitev, je zelo visok.

Po prvih vesteh je v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in drugih krajih več kot 90% volilcev volilo za kandidate osvobodilne fronte.

Cvetje in klasje

Polkovnik pripoveduje / Zgodba iz Napoleonovoga časa

Napoleonovega veterana Remy-a so danes pokopali. Zvečer so se pri vinu zbrali njegovi prijatelji. Bili so sami stari vojščaki.

„Mar ni čudno,“ je dejal enooki capitaine, „kako je oča Remy pogodil svojo usodo?“

„Pogodil?“ so vprašali drugi.

„Saj veste, lani smo pokopali ubogega Mareta. Lahko bi nas bil vse preživel, saj je bil najmlajši. Ko sva se vračala s pogreba, mi je šepnil Remy: ne bo minilo leto dni, pa pojdem za njim. Kar čudno je, kako je mogel vedeti, kaj ga čaka.“

„Včasih se človeku res prikrađejo slutnje“, je potrdil malobesedni Thiebault, ki je imel za sabo osem velikih bitk.

„M-m!“ je zmajal z glavo njegov sosed. „Slutnja ni. Če živi človek svojih 70 let, mu tišči v glavo toliko misli, da se ena mora kdaj uresničiti. Vse gre naravno.“

„Ker mi govorite o slutnjah, gospodje,“ se je oglasil colonel Garsault, „sem se spomnil dogodka, čudnega dogodka — najrajši bi vam ga zamočlal.“

Seveda jim je s tem tako razburil radovednost, da so priklicali še en vrč dobrega vina na mizo. Polkovnik Garsault je moral izprazniti kozarec, potem bi bil moral še enega, pa ni mogel. Zato je rajši pripovedoval:

„Pomladi 1809 so se uprli Tirolci in čete našega cesarja Napoleona so morale iz dežele. Toda brž so se vrstile in zraven sem bil tudi jaz. Poslali so me — bil sem takrat stotnik — s šibko kompanijo v odročni kraj. Imeli smo dosti straženja na vse strani, sicer pa dovolj udobno življenje. Na eno sem pazil, na značnost. Sovražil sem in sovražim mrčes kakor nič na svetu, zato sem svojim ljudem venomer zabijeval: Ljubite čistočo, ne trpite tujih gostov na sebi!“

Prebivalci so živeli v veri, da ne bomo prav dolgo ostali. Ker so boji drugod po deželi še trajali, smo morali biti previdni — no, Garsaultu ni bilo treba nobenih naukov. Imel sem srečo, da sem ujel zaupnega sla, ki je raznašal tajna navodila po vaseh. Tako sem izvedel, da se za bližnji čas pripravlja nova vstaja. Umljivo je, da sem moral višje poveljstvo nemudoma o tem obvestiti. Toda kako? Stali smo globoko v gorski dolini, cesta se je vila skozi soteske. Domačini, ki jim moj plen ni ostal prikrit, bodo gotovo prežali. Moral bi bil poslati kar vso posadko na pot, a te pravice nisem imel. Sklenil sem, da odpremim sergenta Vialarta ponoči samega po stezah čez gore k bližnji komandi. Vialart je poznal ozemlje, bil je zanesljiv deček.

Pokličem ga, povem mu, za kaj gre, in mu naročim, naj se zvečer pri meni javi, da dobi listine na pot. Mož me posluša, kakor se spodobi. Iznenada pa opazim, da se mu obraz spremeni. Nekaj kakor strah ga spreleti, oči se mu večajo — trajalo je malo trenutkov, potem je bilo vse dobro. Vprašal sem ga, ali morda čuti, da nalogi ne bo kos. Mož se je vzravnaval in nekam užaljen je hotel odvrniti: „Capitaine —“

„Že dobro,“ sem zamahnil z roko, ker sem uganil, kje sem ga rnil, — „že dobro! Sergent Vialart je edini v kompaniji, ki ga pustim na tako pot.“

Zvečer je moj sergent skrivaj odrinil. Naj vam zdaj povem, da sem dan poprej napodil svojega slugo Benoita, ker sem bil packo začasil, ko je obližoval posodo, v kateri mi je nosil jed. Nadomestil sem ga z Blaisom, ki se mi je zdel ubogljiv, dasi nekoliko navihani fant.

Teden dni po Vialartovem odhodu se je upor res vnel. Ne brez izgub smo se pretolkli do svojega polka, ki se je umikal proti Bavarski. Tedaj sem zvedel, da moj sergent ni došel do cilja. Kje neki je običal? To se je razjasnilo pol leta kasneje. Po Schönbrennskem miru je francoska armada zopet vkorakala na Tirolsko, jaz sem pa prejel ukaz, naj doženem, kaj je s sergentom. Visoko v gori smo našli v skalnati globeli s kamni pokrito truplo. Bilo je Vialartovo. Kljub strohnosti sem ga prepoznal. Menda je bil zašel v past. Tedaj sem se spomnil, kaj ga je čudnega spreletelo takrat, ko sem mu dajal navodila. Morda se je moža hipoma polotila slutnja, da ga vede pot v gotovo smrt?

Šest let kasneje smo stali pripravljeni, da bi šli naskakovat angleške postojanke. Bilo je pri vasi Waterloo v Belgiji. Vedel sem, da je pri mojem polku — bil sem že polkovnik — vse v redu, vendar sem še enkrat obhodil vrste. Prijaham za hip k stotniku Vaudancourtu, ki je bil postal sergent na mestu Vialarta, a se je potem na pohodu proti Moskvi neverjetno odlikoval, da je enako neverjetno tudi napredoval. Tisti dan je bil nenavadno bled.

„Kaj vam je? Bolan?“ ga vprašam. On pokima žalostno: „Pa prav danes! Zakaj ni vrag počakal še en dan?“

„Določim vam namestnika.“

Branil se je, a jaz sem dejal odločno: „Capitaine, če ne pojde zlepa, vam bom moral ukazati. Ne maram se kasneje kesati, kakor se še danes kesam zaradi Vialarta.“ Pripovedoval sem mu o sergentovi slutnji. Tedaj je šinilo preko bledega lica mojega capitaina nekaj živahnega, oči so mu zažarele.

„Colonel —!“ mi je zašepetal. „Vi torej še vedno ne veste?“

„Kaj bi naj vedel?“ sem se začudil.

„Vidim, da vam moram slednjič jaz povedati resnico, ko vam je nihče ni hotel. Vialart nam je pravil, kaj je grozotnega doživel, ko je stal dva koraka pred vašim obličjem.“

„Grozotnega?“

„Ko je stal pred vami —. Colonel, smem govoriti?“

„Nič smete — morate!“

„Videl je na lastne oči, kako vam je prilezla izpod ovratnika tolsta stenica.“

Prijel sem ga ves osupel za roko, a on me je pomiril: „Brž se je zopet zatekla tjakaj, odkoder je bila prišla.“

„Preklicani Vialart!“ sem se razhudil. „Močlal je ko klada!“

„Če ga pa je malone zadela kapi!“

„Po kompaniji je znal raznašati! Ali se ni našel niti eden, da bi prišel k meni?“ sem se ljutil.

„Mila nebesa, kdo si je pa upal? Komu bi bili vi verjeli?“

„Parbleu!“ me je presunilo. „Saj me je srbelo tisti popoldan. Celo preoblekel sem se. Slugi sem naročil, naj uniformo pregleda.“

„Ta sluga Blaise se je kasneje mnogo bahal, da je ujel stenico.“

Prebledel sem — vem to, dasi se nisem mogel videti.

„Tudi kazal nam jo je,“ se je muzal Vaudancourt.

„Falot! Zakaj je ni pokazal najprej meni?“

„Na vero, colonel — dečko je bil brihten in ni šel iskat vašega srda. Živalco je vtak-

Legenda / Spisal Oskar Wilde.

V odročni vasi je živel mož, ki so ga imeli vsi radi, saj je pripovedoval tako lepe pravljice.

Zjutraj, ko se je napotil na polje, ali zvečer, če se je vračal z dela, so se zbirali kmetje okrog njega ter ga prosili:

„Pripoveduj nekaj! Povej nam, kaj si danes zopet doživel!“ Pa je pripovedoval:

„V gozdu sem srečal škrate. Piskal je na piščal, zraven je plesal. Okrog njega pa so se sukali sami skrateljčki, toliko jih je bilo.“

Kmetom je to bilo premalo. Hoteli so še več slišati, zato so prosili: „Še! Še pripoveduj! Kaj neki si še doživel?“

„Na obrežju sem videl tri morske vile, česale so si modrikaste lase z zlatimi glavniki.“

Presenečenje pri Gospe Sveti

Kdo ne pozna znamenite romarske cerkve, ki kraljuje nad Gosposvetkim poljem kot spomenik davnih dni. Gospa Sveta med vernim koroškim ljudstvom še ni pozabljena, še manj pa med koroškimi Slovenci. Ob delavnihih seveda mogočna cerkev nima mnogo obiskovalcev in zato je zvon konec prejšnjega tedna privabil le malo vernikov k deveti maši. Globoka tišina je vladala v božjem hramu, ko je pristopil mašnik k oltarju. Tiha maša kakor vsak dan...

Nenadoma pa so zadonele orgle. V preli-vajoče se akorde je kmalu posegel glas, čist in jasen kakor srebrn zvonček. Pod visokimi oboki mogočne cerkve je plavala pesem, posvečena Mariji. Krasna melodija Schubertove „Ave Marije“ je dvigala srca; glas, ki je pel, pa je izdajal velik dar in umetnico. Poslušalcu v klopi se je zdelo, da je ujel poseben praznik. Če ne bi bil v cerkvi, bi bil mislil, da je pred filmskim platnom in da mu poje filmska zvezdnica. — Pesem je utihnila, glasovi orgel so utonili v tišini prostrane cerkve. Verniki so sledili najsvetejši daritvi

nil v škatico ter jo nosil s seboj, prepričan, da ga bo ta talisman ščitil pred krogami. Res ga ni nobena zadela, toda to veste, ko smo pod ognjem ruskih topov silili čez Berezino, je nastala na mostu strahovita gneča in Blaise je padel v ledeno reko. Z njim vred se je pogreznila tudi —

„Hvala Bogu!“ sem se oddahnil.

Prišlo je znamenje za naskok. Morala sva se raziti. Ko sva se rokovala, mi je hlastno dejal: „Vaša čast ni trpela, colonel. Živalca ni bila vaša. Maščevalni Benoit vam jo je spustil v uniformo, ko jo je poslednjič čistil. Sam tega sicer ni pravil, toda kompanija ga je poznala, in kar ve vsa kompanija, to menda drži.“

Odvihral sem v bitko. Dve uri kasneje sem ranjen obležal in boj je bil zame končan. Dobri capitaine Vaudancourt se iz meteža ni vrnil.

Colonel se je malo zamislil potem je pri-pomnil: „Življenje se z nami včasih čudno igra. A najbolj čudovite igre si privoščijo voj-na. Le pravi vojak to prenese. Ponosen sem na svoje rane. Kar se pa one živalce tiče, zakaj bi se sramoval? Vojak sem. Gloire! Gospodje, pijmo!“

A. Z.

In vsi kmetje so ga imeli radi, saj jim je znal pripovedovati tako ljubke pravljice.

Pa se je nekoč zgodilo, da je ob jutranjem svitu zapustil vas ter se napotil na obrežje. In glej, tam zazre tri morske vile, ko si ravno česajo modrikaste lase z zlatimi glavniki.

In ko stopa dalje, globoko noter v gozd, zasliši zamočkel glas piščali. Gre dalje za glasom in hipoma zagleda v zelenem sômraku, skozi mrežo mnogih vej, resničnega škrate, kako pleše sredi samih skrateljčkov.

Zvečer se je vrnil v vas in kakor po navadi so ga obkrožali kmetje, proseč ga:

„Pripoveduj nam nekaj! Kaj neki si danes zopet doživel?“

Ali on je zamahnil z roko:

„Nič,“ je dejal.

in pred koncem so vnovič zabučale orgle. S kora je zapela pevka Pomočnici Kristjanov še Gounodova Ave Marijo. Zopet je prevzemala pesem srca in jih dvigala k Bogu.

Ob koncu je prišla mala družba s kora. Nekdo je pristopil k tuji družbi in začel razgovor s pevko, ki je tako lepo povzdignila mašo na navaden delavnik. Ko sem odhajal mimo družbe, sem slišal, da govori pevka — slovenski. Radoveden sem obstal in počakal, da pozvem, kdo je pevka. Ustavil sem tujca, ki je govoril s pevko, in vprašal. Začuden me je pogledal in dejal: „Kaj ne poznate znane filmske zvezdnice Elfi Mayerhofer vsaj iz filmov?“ — „To že, toda če je to bila res ona, povejte mi vendar, odkod zna slovenski? — „Kaj ne veste, da je Elfi Mayerhofer pred leti, ko še ni bila znana zvezdnica, živela v Mariboru,“ mi je odgovoril tujec in pristavil: „Od tam se tudi pozna in zato sem jo ogovoril, ko sem jo videl prihajati s kora!“ Pa recite, če nimamo pri Gospe Sveti včasih res zanimive obiske.

Tomaž Koschat / K stoletnici njegovega rojstva

Dne 8. avgusta 1845 se je v Vetrinju tik Celovca rodilo dete, ki so mu rojenice ob zibelki dodelile usodo kakor malokateremu: usojeno mu je bilo, da postane knez koroške glasbe in kralj koroške pesmi.

Tomaž Koschat je doraščal ne morda ob polnih loncih. Oče mu je bil skromen barvar v vetrinjski suknarni in mati je bila prav tam zaposlena. Ali Tomažek je nosil v duši zlat dar: to je bila preprosta, životvorna izvirnost mlade duše, ki je videla povsod sonce in je bila v večnem živem razgovoru z zemljo in nebom, z drevesi in živalmi, z vsem stvarstvom. Že takrat mu je v duši vse vriskalo in pelo, samo vedelo še ni, kako bi se izpelo v svet.

Lep glas grajske gospodične Josipine pl. Moro, ubrano petje cerkvenega zbora, ki ga je Morova vodila, vse to je napravilo globok vtis na mladega Tomaža. S 16. leti mu je že uspela prva skladba. Bil je cerkveni napev „Tantum ergo“. Samo, da je na pevce ta skladba čudno vplivala — pri skušnjih so postali židane volje, vriskali so in naposled so celo zaplesali.

Tomaž Koschat bi bil moral postati duhovnik, zato je šel v Celovec študirat. Navdušeno je pel v zboru benediktinske cerkve, in kadar so ljudje vedeli, da bo pel, so kar vreli v božji hram. V tej dobi je ustanovil „Vetrinjski kvartet“.

Bolj in bolj je čutil, da nima zvanja za duhovniški poklic. Ker mu je vetrinjski graščak pl. Moro prigovarjal, naj postane kemik, in mu je tudi obljubil pomoč, se je 20 letni Koschat odpravil na Dunaj. Tam ga je čakalo stradanje, ker je podpora iz domovine usahnila — kriva je bila neka ljube-

zenska zgodba. Oče je umrl, mati pa se je sama jedva preživljala.

Tedaj je bila sreča Koschatu mila. Po naključju se je seznanil z dvornim kapelnikom Esserjem in po njegovi zaslugi je postal član pevskega zbora dunajske opere.

Tomaž Koschat

Omenjena ljubezenska zgodba se je v tej dobi zanj žalostno zasukala — dekle ga je zapustilo. To ga je hudo potrla, a prav ta globoka bol ga je povelicala v umetnika. Takrat je ustvaril ono ganljivo pesem

„Verlass'n“, ki je kmalu zaslovela po vsem svetu.

45 let je pripadal Koschat dunajski operi. V teh dolgih letih je zlagal pesmi, kakor je to vedela in znala le njegova od lepote navdahnjena duša.

Tomaž Koschat je umel svetu izraziti ono, kar počiva v koroški pesmi kot skrit, zamolkel zaklad: čustvenost, mehka otožnost, pritažena bol.

Dne 19. maja 1914 je veliki sin koroške zemlje umrl na Dunaju. Prenesli so njegovo truplo v Celovec in ga ob ogromni udeležbi naroda položili v častni grobnici na pokopališču v Annabichlu k zadnemu počitku.

Tam, kjer teče bistra Zila...

Ob bistrih vodah Zile in mirnem, temnozelenem vodovju Drave je zasijalo novo sonce. Slovenski rod, teptan in preganjan od nacističnih valptov, se je zopet dvignil.

„Tisoč pet sto in več let krvaviš, a izkrivavel nisi,“ bi rekel Cankar. Res, izkrivaveli nismo. Niso nas izbrisale nacistične ječe, ne koncentracijska taborišča, pa tudi rablji „Tretjega Reicha“ nas niso iztrebili. Mi še stojimo, neomajni v svoji veri in ljubezni do svoje slovenske zemlje.

Draga zemljica naša! Iz tvojih razoranih njiv diha naša ljubezen, kakor lahna jutranja meglica se dviga do obronkov naših gora. Naše petje, spremljano od žuborenja potočkov, drami naš rod k novemu življenju; tok mogočne Drave pa nas bodri k delu za obnov onaje domovine. Ni nas mnogo, a mi, ki smo, smo delavci, — smo kovači in bomo kovali „od zore do mraka, od mraka do dne.“ Pod vodstvom našega zastopnika dr. Tischlerja, ki se ni ustrašil težkih dni, bomo neumorno delali vsi za enega, eden za vse. Nihče od nas ne bo stal ob strani. Vsi

smo poklicani k delu. Dolžnost nas vseh je, da dom, katerega nam je razdejal vihar, zopet pozidamo. Zidali pa bomo načrtno in z Božjo pomočjo, da bo hiša trdna in udobna. In zopet bo nad nami sijalo sonce, Bog se bo ozrl na nas in rekel: Tukaj žive veseli ljudje!

J. Č.

Nasmeh Mone Lize

Slovita umetnostna zbirka Louvre v Parizu hrani že od nekdaj čudovito sliko italijanskega mojstra Leonarda da Vinci. Ko je septembra meseca leta 1939 vojna presenčila svet, so brž zaklade iz Louvra porazmetili po vsej Franciji. Poskrili so jih v kakih 60 podzemskih obokanih prostorih. Tako je našla Leonardova Mona Liza zavetje v kletih montalskega gradu v okolici Lyona. Kasneje, ko so se pričeli zračni napadi, se je bilo bati, da bodo mnoge umetnine uničene. Res je včasih le malo manjkalo, pa bi bilo to ali no delo kakega slovitega umetnika za vselej propadlo.

Vlada v Vichy-u je sicer skušala v Anglijo sporočiti, kje se hranijo umetnine, a ni uspela. Nazadnje se je našlo par pogumnih mož. V čolnu so drzno veslali čez Rokavski preliv, da poneso v Anglijo poročilo o francoskih umetninah. Dva cela tedna so prijatelji v Franciji čakali vesti, ali se je vratolomno podjetje res posrečilo.

In glej, težko pričakovana vest je nekega dne dospela! Napovedovalec angleškega radia je spregovoril štiri besede: „Mona Liza se smehlja“. To je zadostovalo — v Franciji so vedeli, da se neprecenljivim zakladom francoskih muzejev ne bo nič žalega zgodilo. „Mona Liza se smehlja“ je pomenilo, da so Angleži dobili sezname skrivališč in da bodo bombe padale drugam.

Ljudska visoka šola na Koroškem

(Prevod članka, ki ga je spisal ravnatelj deželnega urada dr. Karel Newole)

Naše vzgojstvo boleha, teže ga hibe. Skoro vsak človek prehodi šolo in ta šola ni slaba. Mnogi imajo za sabo srednjo šolo, celo univerzo. Znanja torej nič koliko po deželi. In vendar — puhlih glav se ne manjka. Duhovna in нравstvena nesigurnost je večja kakor kdajkoli. Le malo jih je, ki bi se trudili, da v okviru svoje izobrazbe samostojno sodijo in da si pridobijo čvrsto moralno podlago.

Ta nesamostojnost ljudi ne daje baš najboljše pričevanja šolam. Kaj pomaga, če zna vse ljudstvo brati, pisati, računati — a ljudska duša je bolna.

Izobražen ni človek, ki vihti izpričevalo, ampak človek, ki si je nauke zares prisvojil in ki ve, kako naj jih v življenju uporabi. Svetovno naziranje, ki ga prejmemo po pridigli ali predpisu, velja malo. Treba si ga priboriti v trdem delu, potem je kakor drevo, ki kljubuje viharjem življenja. Avstrijsko ljudstvo je v preteklem desetletju učakalo take viharje — in čvrsta podlaga, na kateri mora počivati življenje, se mu je pri tem izpodmaknila. Zdaj bo treba dobršen del ljudstva premagnetizirati, da pridejo prave vrednote življenja znova do veljave.

Ali po šoli ta življenska podlaga ne more priti. Kar priznajmo resnico: šole lahko učijo človeka praktičnih veščin, n. pr. branja, pisanja, računanja, tehnike, zdravilstva, živinozdravništva itd. Več ne morejo nuditi. Če pride včasih drugače, je pač izjema.

Pa bodimo srečni in veseli, da se kljub temu nikoli ni manjkalo ljudi, ki jih je dičila izobrazba v Goethe-jevem smislu. Na takih ljudeh stoji kultura.

Nekaj se pa da v šolskem oziru vendarle storiti. Ustvariti bi se dala šola, ki ne obesa človeku kakšnih „pavic“, marveč mu gre na roko, ko išče poti do človečnosti.

Kakih sto let je tega, ko je živel na Danskem župnik Grundtvig. Danska je bila takrat precej revna in zanič dežela. Pa se je Grundtvig lotil dela ter ustanovil prve tako zване ljudske visoke šole. Kmetijski sinovi, obrtniki, rokodelci, kmalu tudi drugi so hodili v te šole. Prebili so v njih nekaj tednov ali mesecev v delotvorni skupnosti, in ko so se vračali, so bili po notranje bogatejši kakor takrat, ko so prišli. V malo letih so ljudske visoke šole preosnovala Dansko v deželo notranje kulture. Neposredna posledica tega notranjega vzpona je pa bil gmotni dvig naroda.

Grundtvigova zamisel se ni zapirala v meje Danske. Razširila se je drugam, in kjer so zrasle ljudske visoke šole, povsod so oplojile okolico.

Za nas Avtrijce postaja ljudska visoka šola zadeva pereče nujnosti. Zavedati se moramo velikih vrednot, ki jih hrani naša kultura. Dati moramo tem vrednotam, da zopet ožive, in sami moramo po njih živeti. Naša ljudska visoka šola naj postane tvorno težišče čiste človečnosti, nekako tako, kakor se okoli skrivnostno privlačnih jeder tvorijo kristali.

Cilj bodi: premišljevanje, razumevanje, uvidevanje, da surovi boj z orožjem v roki nasprotuje človeškemu dostojanstvu in da ostane koncem konca jalov.

Resnično vodstvo v avstrijskem duhovnem življenju bo pripadalo svobodnim ljudskim visokim šolam, ki bodo človeka silile, da nenehoma samega sebe oblikuje, dokler se ne dokopije do spoznanja. Ker so ljudje različni, bo tudi njihovo spoznanje različno, kar ni nič čudnega. V enem pa se moramo vsi skladati:

Spoštovati je treba vsako resnično prepričanje, spoštovati je treba spoznanje, da samo boj z „uma svitlim mečem“ vede do prave odločitve. Kaj se pa to pravi drugega kakor vzgajati človeka v praktičnega demokrata?

Prava ljudska visoka šola bodi združena z internatom, zakaj samo življenska in delovna skupnost lahko človeka v razmeroma kratkem času izoblikuje. Tudi ne sme taka ljudska visoka šola biti sredi mesta. Proč od zunanjih vplivov vsih vrst! Učenec se mora za nekaj mesecev ločiti od svojega običajnega življenja, živeti mora v posebni duhovni skupnosti.

Na Koroškem naj nastane vodilna ljudska visoka šola blizu Beljaka, tam gori na Osoj-

Škotski in avstrijski kmetije

Priobčujemo danes članek, ki nam ga je dal iz prijaznosti na razpolago popolkovnik W. N. Stewart za kmetijsko prilogo.

Avstrija in Škotska sta si slični po pokrajini in ljudeh. Škotska je dežela gora in dolin, tam je veliko gozdov in deročih gorskih rek. Ljudje so strastni lovci, ljubijo strelski in plezalni šport in nsvojevrstno godbo.

Cepprav to deželo obdaja pomemben obroč industrije in premoga, ki se vleče od glavnega mesta Edinburgha do velikega pristaniškega mesta Glasgowa, sta vendar kmetijstvo in gozdarstvo najbolj značilni za deželo.

Tam je ravno tako kot v Avstriji še mnogo gorskih krajev, katerim je petrolejka edina razsvetljava; tam opravlja kmetica poleg svojega moža gospodarstvo in otroci se vzgajajo v dobre kmete ali kmetice.

Tam žive ljudje, katerim pomeni vonj detelje in vonj svežega sena to, kar pomeni čebeli med. Zavedajo se težke odgovornosti, ki jo imajo kot kmetje za splošno blagostanje dežele. Oni tudi vedo, da so njih pridelki dar božji, ki naj služi splošni blaginji. Živež, ki ga zase ne uporabijo, pride na trg.

To je svoboden in demokratični narod. Res, tako svoboden, da si izvoli svoje duhovnike in predsednike krajevnih hranilnih zadrug s tem, da vsak občan prinese svoj preprost volilni listek.

Človek se ne sme čuditi, da so ti individualni in demokratični kmetje odklonili naredbu, s katero so jim v preteklih 20 letih za jajca, perutnino, žito i. t. d. predpisali uradne tržne cene. To jim je bil nekak poseg v osebno svobodo! Ko se jim je pa obrazložilo, da je tak tržni red potreben) sicer narod ne pride na višjo življensko ravno, so se temu polagoma prilagodili in danes tvori urejeno tržišče temelj za blagostanje škotskega kmeta.

ščici, s pogledom na jug. Vzvišena bodi nad hruščem in truščem vsakdanjosti. Oko naj objame vso lepoto dežele. Nad vso Koroško naj romajo pogledi, preko meje v Italijo in Jugoslavijo naj gredo — v pričevanje gledalca, da je po volji stvarstva združen z domovino, združen s svetom.

Ljudska visoka šola naj služi domači deželi, a njena naloga bo obenem, da gradi mostove na jug in vzhod. Druži naj ljudi raznih poklicev, a tudi ljudi raznih jezikov k skupni tvornosti. In ta tvornost bodi obrnjena navznoter!

Časi so razdrapani, kultura je v krizi, vse vre. Iz tega vrenja mora nastati nekaj novega. Nobena izgubljena vojna, nobena stiska ne sme pomeniti konca. Spoznajmo v nesreči vir novih moči! Če bomo spoznali, kje tiče napake, bo korist večja od nesreče. Shira le tista kultura, ki sama nad seboj obupa. Široke plasti našega naroda niso bile nikoli deležne tega, kar se zares imenuje kultura. Odprimo jim vrata v hram kulture! Če se nam to posreči, tedaj se bo smelo nekoga dne reči, da nezaslišani polom današnjih dni ni pokopal studencev preporeda. Staro umira, novo se rodi. Boalačina pa pošoja pot obojemu. Tako je bilo in bo vedno.

Tržni red na Škotskem se ne naslanja na kakršnokoli teorijo, temveč sloni na izkustvu. V središču britanskega imperija so se cene proizvodov smiselno določevale in razmahnila se je preizkušena tržna znanost, kar je rodilo gospodarske koristi na vse strani.

Na ta način so bili pridelki rodovitne doline reke Murray v Avstraliji, Canterburyjske ovce, sadije iz Nove Zelandije, svetovno znana jabolka iz Tasmanije, grozdje iz Afrike, redilni sadeži, žitne in mesne vrste iz Kanade že davno po cenah in kakovosti uvrščene tako, da je vladalo v britanskem imperiju blagostanje že prej, predno so se te preizkušene metode od onstran morja tja prenesle.

Ko sem prišel na Koroško, da prevzamem vodstvo v gospodarskih zadevah, sem opazil, da so dohodki mlečnih proizvodov nazadovali. To je treba deloma pripisati pomanjkanju prevoznih sredstev, ki kmetu onemogočajo redno oddajo mleka pri nabiralnicah in mlekarnah. Nedostaki so se, da j odstranjeni, kajti sedaj je zadosti tovarnih avtomobilov na razpolago in tudi železnica že obratuje. S tem je rešeno vprašanje prevoza. Ni pa še povedana vsa resnica! Kmet je namreč mnenja, da je s prihodom vojaške oblasti obvezna oddaja pridelkov prenehala. Pa temu ni tako! Obveznost je ostala, zakonom se je treba še vedno pokoravati. Odrredba sama po sebi ni nacističnega značaja. Nacisti so bili šušmarji in mudilo se jim je posnemati gospodarske načrte, katerih vrednota je že bila davno pred prihodom nacistov v Nemčijo in Avstrijo dokazana. Nacistični sistem je za izvršitev takega načrta in za uspevanje in pospeševanje kmečkega stanu popolnoma nepotreben. Izvršitev takega načrta uspe najbolje v demokraciji, kjer delajo vsi v prid splošnosti, ne da bi se morali bati nacistične šibe. Na Škotskem so vsi ljudje svobodni in tam se

Pietro Mascagni umri

Komponist ene najbolj uspešnih oper, avtor „Cavallerie Rusticane“, je začetkom avgusta v 82. letu starosti v nekem majhnem hotelu v Rimu umrl. Pietro Mascagni je napisal 16 skladb, toda nobena opera ni dosegla glede originalnosti in glasbene globokine tolikega uspeha po svetu, kot njegova prvenstvena opera „Cavalleria Rusticana“. Nekakšna tragika leži v tem, da je veliki glasbenik Mascagni, kateri si je kmalu ustvaril tudi kot dirigent mednarodno ime, s svojim bolj ali manj hitro dovršenim prvim delom dosegel svetovni uspeh, katerega ni mogel potem več doseči, dasi se je resno in z vnmemo trudil.

Pietro Mascagni je bil rojen 17. decembra 1863 v Livornu kot sin peka. Oče je hotel, da bi se Pietro posvetil pravnemu študiju, toda on sam si je ustvaril svojo pot. Težavna je bila ta pot. Kot neznaten učitelj klavirja in začasni dirigent se je približal skozi življenje, dokler mu njegova prva opera ni odprla duri v svet. Prva predstava njegove opere se je vršila v Rimu in žela ogromen uspeh. Kmalu se je „Cavalleria Rusticana“ slišala v vseh gledališčih Italije in Evrope; po celem svetu je zaslovela. Seznam oper brez „Cavallerie“ ni bil mogoč. Največkrat je bila ta opera objavljena z Leoncavallovim „Bajazzom“.

Pietro Mascagni je večkrat gostoval na Dunaju in med drugim vodil tudi predstave Stagione na Hohe Warte. Mnogi so v njem videli naslednika Rossinija in Verdija. Seveda je potem Mascagni glasbeni svet nekoliko razočaral, vendar je prvo delo večnega mladeniča ostalo mlado do današnjega dne.

da tak načrt izvršno izpeljati. Dokaz temu so znanstvena dela velikih mož, kakor so to Manley Hudson, profesor za mednarodne zadeve v Ameriki, Viljem Rappard, profesor za mednarodne zadeve in bivši predsednik komisije za mandate v Zenevi, Sir Alfred Zimmer, profesor za mednarodne zadeve na „New College“ v Oxfordu. Vsi navedeni pišejo o tem, da je anglosaškim deželam, posebno pa Škotski uspelo najti najboljšo pot za uresničenje svobodnih in demokratičnih idej.

Proizvodnja masti, masla i. t. d. je na Koroškem približno za 55 ton padla. Pravzaprav bi morala znašati 200 ton mesečno. To povprečje hočemo pozimi doseči. Prav tako bi lahko to dosegli že meseca avgusta, ker je dovolj prometnih sredstev, če bi le kmet svoj delež prispeval.

Gradnja nove Avstrije je odvisna od osebnih naporov ljudstva samega, kajti temelj in utrditev države sloni predvsem na gospodarskem blagostanju.

Doline in hribi Koroške dajajo sadove in dohodke v zadostni meri, prav tako kot hribi in doline Škotske. Pravična razdelitev teh dobrin je odvisna od izpolnjevanja zakonov.

Svetovne zaloge se bodo v tej zimi zelo izčrpale, ker bo treba marsikaj poslati v lačno Evropo, ki še dolgo ne bo prebolela vojnih ran. Koroška pa se lahko tej krizi izogne in udobno izhaja s tem, kar ima, ravno tako kot moja rodna dežela Škotska. Ni treba drugega, kakor da se do zadnjega okoristi z domačimi pridelki in domačim mlekarstvom.

Odgovor na obrekovanja Rosenbergove knjige Mythus

Narodno-socialistična stranka se je podrla. Zadelo jo je zaslužena kazen, in če Bog hoče, se nikoli več ne dvigne in nikoli več naše solzne doline ne bo preobračala v pekel. Nevarnost je bila velika. Narodni socializem je bil kriva vera naših dni, četudi se je govorilo, kakor da se hoče svet spremeniti v raj, v resnici pa se je nameravalo zatreti vsako vero in vpostaviti novo, samo narodno verovanje. Pravilo se je od verodostojne strani, da je Voditelj na nekem zapisnem zborovanju izjavil: „Ko zmaga Anglež, da bo Cerkev strl kakor žabo.“

Zveličar v evangeliju svari: „Varujte se krivih prerokov, ki pridejo k vam v oblacihih ovac, pa so volkovi.“ Prerok pomeni tukaj človeka, ki nas hoče kaj učiti. Uči se pa lahko z besedo ali pa s pismom in knjigo. Zveličar je sicer učil samo z besedo, in apostolom niti naročil ni, da naj njegove nauke zapišejo. Apostoli pa so uvidevali pomen knjige in pisma in so nam napisali kar četvero svetih evangelij ter Dejanje apostolov, zgodovino apostolske dobe. Seve: povedana beseda se izgubi, pisana pa ostane in gre od roda do roda, in gre čez ves svet. To so vedeli vsi krivoverci in so se v obilni meri posluževali pisane besede, in ko se je iznašlo tiskanje, tiska. Tisto je bilo seve znano narodnim socialistom, ki so se tiska posluževali v najboljše meri, in so svojemu tisku dajali monopol s tem, da so zavzeli zase ves papir in da so prepovedali vsako knjigo, ki bi govorila proti jim, ter so duhovnikom strogo prepovedali in pridigah tudi le omeniti narodnosocialistične pisatelje in agitatorje.

Našli so spretnega pisatelja, za denar se najde vse. Temu so naročili, zbrati vse znane in neznane očitke zoper Cerkev in vero. Ta pisatelj se je pisal Rosenberg in knjiga, ki jo je vrjel v svet, je Mythus-basen dvajsete-

ga stoletja. Kaj je bilo v ti knjigi, bo bralec izvedel v sledečih vrstah tega spisa. Svet bi se za to modrost bil malo zanimal, reklo bi se, kakor že poprej tisočkrat: „Dajte mrličke pokopavati.“ Ali narodni socializem nam je vzel vse knjige, prepovedalo se je tiskati nove knjige, ako niso bile usmerjene po novih naukih in opremljene z Voditeljevo podobo. Tiskarnam so vzeli ves papir, stranka pa je v velikanskih nakladah izdajala novi evangelij: knjigo Borba in knjigo Basen. Potem pa je stranka vpostavila za ti knjigi vso svojo agitacijo. Orožniki, ki so bili kedaj prej izboren varnostni organizem, sestojeli iz uglednih starih podčastnikov, ti orožniki so morali zdaj hoditi v zasebne hiše agitirati za Mythus: prihajali so v družine, prebirali ljudem neslanosti iz te knjige in jim pojasnjevali: „To morate brati, to je verska resnica!“ Vsi pošteni orožniki se bodo danes sramovali, da se je njih poštena, častna uniforma tako zlorabila. Mythus se je dajal učiteljem, in so ga prebirali v šolah, v ljudskih in v srednjih šolah, da to pohujšanje berejo mladim ljudem pozabivši na Gospodove besede: „Kdor enega teh malih pohujša, bo lje bi mu bilo, da se mu obesi mlinski kamen na vrat in se ga potopi v globočini morja.“ Ta tiskovni strup je sifrčal iz hiš, sifrčal iz tiskarn, ali posledice so zaostale v srcih ljudi, kakor okus očeta v sodu, v katerem se je dalje časa hranil. Tale smrad in strup hočemo spraviti iz ljudskih src, dobro vedoči, da narodni socializem danes molči, ali še živi v premnogih glavah; vedoči, da ni dosti krivoverca zgrabiti in ga dati pod ključ, treba ga je spreobrniti in pripeljati zopet domu k resnici. Poučiti hočemo svoje bravce, povedati jim hočemo, kaj je nasprotnik trdil, in povedati, kako se treba braniti in odgovarjati.

Rosenberg začne svojo knjigo tako: „Krišćanstvo sloni na neki v Siriji nastali legendi o Kristosu.“ To se pravi: Kar pripoveduje evangelij ni zgodovina, ni resnica, marveč legenda. Kaj pa je legenda? Bralec bo to najbolje umeval, če mu legendo pokažemo. Zgodba o svetem Kristofu je legenda. Ta zgodba pripoveduje, da je bil nekoč v deželi kanaanski orjak, ki se je namenil stopiti v službo najmočnejšega gospoda. Šel je služiti hudiču. Ko gresta nekoč z gospodarjem čez polje, kjer je stal križ, se je hudič tega križa na daleč izognil. Zdaj Kristof zapusti boječega gospodarja in gre najmočnejšega iskat. Naleti na svetega samotarja, ki mu svetuje: Orjak si, idi prenašat popotneke čez deročo vodo, tako boš najmočnejšemu najlepše služil. V neki burni noči pride ljub fantek in ga prosi, da ga prenese čez vodo. Nesel ga je, ali fant je bil tako težak, da ga je komaj zmogel, in se mu je razodel kot Bog sam, čigava sta nebó in zemlja. To je legenda, reklo bi se: Beri to! Lep nauk je v ti zgodbi, koristen, četudi morebiti ni resničen. To je legenda, ker nam ne pove kedaj je živel orjak sveti Kristof, nam ne pove, kje je živel. V Kanaanu je premalo. Hoteli bi vedeti, v katerem mestu? Hoteli bi vedeti, kje pa so relikvije, ali kje je grob svetnikovi? Takih legend imajo vsi kulturni narodi. V Celovcu jih je pred leti Mohorjeva družba izdala celo knjigo.

Mythus, basen, trdi „da je Kristusovo življenje in sveti evangelij tudi le legenda. Ne, nikakor ne, evangelij je čisto nekaj drugega. Poslušaj in glej! Ko se napovedava Gospodovo rojstvo, piše sveti evangelist Lukež (2, 1): „Zgodilo se je tiste dni, da se je izdalo od cesarja Avgusta povelje, da se ves svet popiše. To popisovanje je bilo prvo in se je izvedlo po Cirinu, cesarjevem namestniku v Siriji. In šli so se zapisat vsi, vsakdo v svoje mesto. Tedaj je odpotoval tudi Jožef iz

Galileje, iz mesta Nazaret, gor v Judejo, v mesto Davidovo, ki se imenuje Betlehem, da se zapiše o Marijo, svojo zaročenko.“ Cesar Avgust je znana oseba svetovne zgodovine, tako Cirin njegov namestnik; Sirija je dežela znana iz današnje vojske, mesti Nazaret in Betlehem še stojita. O Jesusovem življenju nam pripovedujejo štiri sveti možeje evangelisti tako natančno, kakor se ni pisal noben zgodovinar življenja kakega cesarja. In ne samo sveti evangelisti, pripovedujejo tudi drugi.

Neki Jozefus Flavijus je pisal knjigo o judovskih starinah in v ti knjigi piše tale rimski častnik, ki je morebiti sam videl kot fant Jezusa hoditi po Jeruzalemu. Ta piše: „V tem času živel je Jezus, človek poln modrosti, ako ga smemo imenovati človeka. Delal je namreč čisto neverjetna dela, in ljudem je bil učenik, ki so radi sprejemali resnico. Veliko Judov in veliko poganov je potegnil nase. Ta je bil Kristus. In ko Ga je na prizadevanje naših mogotcev Pilat obsodil v smrt na križu, se mu tisti, ki so ga ljubili iz pričetka, niso izneverili. Tretji dan se jim je namreč zopet živ prikazal, kakor so prerokili to in tisoč drugih reči o njem naznanjali. Do današnjega dne po njem nazvani krščanski rod ni ponehal. (Jüdische Altertümer 18, 3).“ Evangelij ni legenda, marveč svetovna zgodovina. Prej bi mogli reči, da je Hitlerjevo življenje legenda, ker se je razblinilo kakor dim, ki se dviga v debelih plasteh; a ko se je dvignil do gotove višine, izgine in ga več ni. „Nullius in verba“ pravi sveti Avgustin: „dim ne tehta nič“, Krščanstvo pa živi naprej do naših dni, 1900 let sem že, in kakor druga prerokovanja se bo uresničilo tisto, da bo obstajalo do konca dni. Sv. Avgustin še pove: „Noben človek ne bo zbil z neba, kar je tam Bog pritrldil: solnca, lune in zvezd, tako noben človek na svetu Cerkev in vere ne bo razbil, ki jo je Bog pritrldil.“ V. P.

KOROŠKI GOSPODAR

PRILOGA ZA PREHRANO, KMETIJSTVO IN GOZDARSTVO

Preskrba s semenskim žitom in krompirjem

Seme, ki je potrebno za normalno izmenjavo semen, je bilo do sedaj mogoče le deloma pridobiti iz koroških pridelkov. Največji del potrebnega semena, posebno zimske in poletne rži, zimskega in poletnega ječmena in ovs, kakor tudi pretežni del za Koroško potrebnega krompirjevega semena se je moralo dobivati od zunanjih proizvajalcev in veletrgovcev.

Za prihodnjo dobo se ne more računati na dovoz semen od zunaj; potreba glede semen se bo morala popolnoma kriti iz koroških pridelkov. Iz te situacije se bodo neizogibno pojavile težkoče, glede katerih bo treba pravočasno nekaj ukreniti. V splošno orientacijo se torej opozarja na sledeče:

Vsi oni kmetovalci in poljedelci, ki so tudi le delno pridobili zdravo žito, oziroma kateri razpolagajo z zdravimi zalogami krompirja, bodo svoje seme za prihodnjo setev odvzeli iz lastnega pridelka in se bodo morali odreči menjavi semen.

Kot semensko blago pride v prvi vrsti v poštev priznana seme, to je seme, ki je bilo v posebnem postopanju že preizkušeno. Ocena se mora tudi letos pri žitu izvršiti na enostaven način, namreč, ne da bi se pregledalo polje. Ocena se izvrši na podlagi žitnega pridelka. Poslati se mora kot povprečen vzorec 1 kg od za setev očiščenega in za prodajo sposobnega blaga na naslov: Zbornica za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo v Celovcu, Kucherhof, oddelek II C 1. Na podlagi te preiskave bo pošiljatelj prejel potrdilo priznanja ali nepriznanja.

Pri krompirju se bo priznanje izreklo na podlagi ogleda polja. Medtem ko bo pri zimski in letni pšenici pridelek priznanega semena zadostoval za kritje normalne potrebe, je pri zimski in letni rži, zimskem in letnem ječmenu in pri ovsu, kakor tudi pri krompirju pridelek priznanega semena popolnoma nezadosten.

Pravico razpolaganja s celotnim priznanim semenskim blagom si je pridržala z ozirom na bodoče pomanjkanje Zbornica za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo. Celotno na Koroškem pridobljeno priznana seme bo dodelila razdelilec po potrebi posameznih okrajev. Dodelitev semenskega blaga se bo vršila potem Zbornice za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo izključno na podlagi po-

godbe o pospeševanju pridobivanja semenskega blaga.

Potreba žitnega semena se ne bo mogla kriti s priznanim semenskim blagom, zato se mora kriti s trgovskim semenskim blagom. Za rž, ječmen in oves se bodo letos morale večje množine pripustiti trgovskega semena. Okrajni kmetijski odbori in razdelilci bodo morali skrbeti za to, da se potreba trgovskega semena zagotovi iz področja okraja, v katerem so pravočasno popisali primerne količine žita za prehrano in jih pripravili kot trgovsko seme.

Pri trgovskem semenu se bo glede čistosti, kaljivosti in kakovosti stavile manjše zahteve kot pri priznanem semenu.

Žito za prehrano na podlagi pripustnice se sme le uporabiti za semenske svrhe. Tako privoljenje se izreče podobno kot priznanje na podlagi preiskave povprečne preizkušnje 1 kg očiščenega blaga, ki se skupno s potrdilom o preizkušnji vpošlje istotako na Zbornico za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo, oddelek II C 1.

Skrb za vsakdanji kruh

Žetev je pri kraju in pričela se je že mlade. To je dvoje najtežjih del v kmečkem gospodarstvu, vendar polnih veselja in upa za kmeta, če je letina dobra. Ni pa še s tem zaključeno vse delo z žitaricami. Veliko paznjo mora gospodar posvečati tudi pravilnemu skladiščenju žita. Plačilo za ves trud pri obdelavi, setvi, žetvi in mlačvi bo mnogo zmanjšano, če žita nato tudi pravilno ne spravimo.

Pravilno pa spravimo žito le, če ga vskladiščimo dovolj suhega v suho žitnico. Vemo, da zrno ni mrtva stvar, ampak živo bitje, ki diha. Sestavni deli zrna se pri dihanju spreminjajo in žito zgublja pri tem tudi na teži in sestavni vrednosti. Prekomerna vlaga in toplota sta največja sovražnika vskladiščenega žita, ker pospešujeta njegovo dihanje. Zato novo omlačenega žita ni dobro spraviti takoj v žitnico. Počakajmo, da se še nekoliko osuši in ohladi, premešamo in premešajmo ga parkrat. Ko se odstotek vlage v žitu primerno zmanjša (na kakih 16—17%),

Semensko žito in krompir, bodisi da gre za priznana ali trgovsko semensko blago, ni predmet prostega gospodarstva.

1. Dobava semenskega blaga in semenskega žita je dovoljena na podlagi dobavnega dovoljenja. Dobavno dovoljenje izstavijo za potrošnike pristojni kmetijski vodje. Izjemo tvori nabava semenskega blaga pri pogodbemem pospeševanju pridobivanja blaga. Pospeševalni obrati bodo prejeli direktno od Zbornice nabavnice.

2. Oddaja semenskega blaga je načelno samo pod tem pogojem dovoljena, da se vrne ista količina enakega krompirja, oziroma jedilnega krompirja. Pri žitu je dovoljena zamenjava pri krušnem žitu, med pšenico in ržjo, in pri žitu za krmo, med ječmenom in ovsm. Oprostitev od dolžnosti vrnitve je mogoča le v posebno utemeljenih izjemnih slučajih kakor: pri popolnem uničenju potom toče, pri slabih letinah, pri požarih itd. Tako dovoljenje izdaja okrajni vodja kmetov, ne pa kot je bilo dosedaj občinski vodja kmetov.

šele potem je žito primerno suho za shrambo.

Za žitnice — kašče so primerni le svetli in zračni ter hladni in suhi prostori. Čim bolj suh je zrak v žitnici tem bolje je. Nad hlevom bo redko kdaj primeren prostor za žitno shrambo, ker sopara prodira iz hleva skozi strop in nam kvari žito.

Kdaj zračimo žitnico? — Jeseni in po zimi je žito toplejše kot zunanji zrak; žitnico tedaj brez nevarnosti zračimo. Spomladi se pa zunanji zrak hitreje ogreva kot žito v žitnici. Če tedaj žitnico zračimo, dovajamo tople vnanji zrak h hladnemu žitu in vlaga se vseda na žito. Žito začne pospešeno živeti in dihati ter zgublja na teži in vrednosti. Spomladi torej žitnice ne bomo zračili. Če pustimo jeseni ali pozimi okna žitnice odprta, le pospešujemo sušenje žita. Ko je pa zrnje enkrat dovolj suho, okna zapremo in pustimo zaprta zlasti spomladi.

Dostikrat nam naredijo veliko škodo pri žitu podgane in miši. Treba je skrbeti predvsem za to, da se ne vgnezdijo v žitnici. To preprečimo s tem, da držimo žitnico stalno v redu, da zbijemo in zamažemo vse luknje — skrivališča teh škodljivcev. Če se podgane ali miši kljub temu pojavijo, moramo vse storiti, da jih čimprej odpravimo. Nastavimo jim takoj pasti ali strupa; tudi mačka se v tem primeru vedno izkaže kot koristna domača žival.

Zelo nevaren škodljivec vskladiščenega žita je tudi razni mrčes kot žitni hrošč (žitni črv), žitni molj (beli žitni črv) in žitni listni hrošč. Zaradi pomanjkanja prostora, teh škodljivcev tu ne moremo podrobneje opisovati. Omenimo le najbolj nevarnega. To je 3—5 milimetrov dolg rjavkastočrn rilčast žitni hrošč. Samica, ki živi dalj ko teno leto, navrtava žitna zrna in v luknjice polaga jajčeca, nakar jih zalepi. Iz jajčeca se razvije ličinka, ki prileze iz zrna ter se zunaj zabubi. Sele iz tega zapredka — bube pride hrošč, ki napada in uničuje nova zrna. Če se žitni hrošč pojavi v večjem številu, ga le težko zatremo drugače kot s tem, da žito v peči ali sadni sušilnici izpostavimo približno tri ure vročini nad 50 stopinj Celjsia. Te temperature hrošč ne prenese in po treh

Poljska miši so škodljivi

V takozvanih „mišjih letih“, če imamo suho in mlo vreme ter razmeroma tople zime, ki so ugodne za razmnoževanje poljskih miši, se število teh škodljivih glodalcev neverjetno pomnoži. Vsi smo že imeli priliko videti polja in travnike, ki so bili polni mišjih lukenj in kjer so majhni sivi škodljivci celo ob svetlem dnevu švigali sem ter tja. Z izpodkopavanjem in vsled požarnosti številnih miši je njiva kmalu uničena, nakar se miši preselijo na sosedna polja.

Se leto 1873 je bilo v Nemčiji mišje leto. Miši je bilo toliko, da so uničile letino celih pokrajin in da je neka tovarna iz mrtvih miši izdelovala gnojilo; nekateri izmed ljudi, ki so za to tovarno lovili miši, so dnevno lahko nalovili do 1500 komadov. Iz tega vidimo, da jih je moralo biti na milijone, čemur se ne bomo več čudili, če pogledamo, kako hitro se te živali razmnožujejo.

Poljska miš ima povprečno pet mladičev. V teku enega leta lahko dobi 17krat mlade. Tako dobi lahko en par pod najugodnejšimi okolnostmi okoli 85 mladih na leto. Ti mladiči pa so že v starosti 46 dni v stanju sami skotiti. Denimo, da je polovica vseh miši samic, druga polovica samcev in da ostanejo vsi mladiči živi, tedaj ima en par poljskih miši v enem letu okrog 1.000.000 potomcev. K sreči tako neomejeno razmnoževanje ni mogoče, ker mnogo mladičev pogine in ker tudi razmerje spolov ni vedno enako. Vzemimo torej, da tri četrtine vseh potomcev pogine, potem nam še vedno ostane 250.000 potomcev enega mišjega para v enem letu.

Na podlagi poizkusov je dognano, da požre poljska miš dnevno okoli 30 g zelene hrane, to je letno 11 kg trave. Tako torej požre 250.000 miši letno 27.000 q sveže trave, kar odgovarja približno 13.000 q sena.

Kakor vidimo, bi bila škoda ki jo delajo poljske miši gospodarstvu, naravnost katastrofalna, če ne bi narava sama to preprečila. Veliko število poljskih miši pogine vsled različnih kug, velik del pa pokončujejo njih sovražniki v živalstvu: lisica, kuna, dehor, podlasica in mnoge ptice roparice. Kakor so točna raziskovanja pokazala, so sove vseh vrst največji uničevalci poljskih miši. Sove se namreč do 97% hranijo izključno z mišmi; na dan spravi sova 2 do 9 miši. Če postavimo, da jih vlovijo dnevno povprečno tri, uniči ena edina sova v enem letu 1100 miši in teh potomce, ki bi uničili na travnikih 55 q sena ali na njivah 27 q žita. Proti tej velikanski koristi, ki jo imamo od sov, neznatna škoda sploh v poštev ne pride, ki jo le redko napravi sova s tem, da podavi mlado jerebico, zajca ali drugo. In kljub temu ljudje sove iz nevednosti preganjajo.

Sedaj smo v stanju, da z različnimi novimi sredstvi tudi v „mišjih letih“ držimo število poljskih miši na znosni višini. Pri tem nam pomagajo različni strupi, n. pr. žveplasti ogljik, ki ga vlivamo v mišje luknje, učinkovito sredstvo je Loefflerjev bacil mišjega tifusa, s katerim na umetni način povzročimo tifus med mišmi, vsled katerega pogine veliko število teh škodljivih glodalcev. E. B.

urah pogine. Žito je s tem razkuženo, ni pa seveda več dobro za seme. — Slej ko prej velja pravilo, da se škodljivcev tudi pri žitu lažje predhodno ubranimo kot pa jih potem zatremo. — Predno nasujemo novo žito v žitnico, moramo iz vseh kotov, zarez, razpok in odprtih odstraniti ostanke starega žita. Tudi pokvarjena mesta moramo popraviti, ko je žitnica še prazna. Le gladke stene brez razpok ne nudijo žitnim škodljivcem nobenih skrivališč. Če se enkrat pojavijo v žitnici, jih moremo le z velikim trudom zopet odpraviti, in to šele potem, ko so nam že napravili veliko škodo. Zato skrbimo, da bosta v kašči vladala vedno red in snaga. Delo, ki ga imamo s pospravljanjem in čiščenjem, se nam tu bogato poplača. Žitnica naj bo res shramba za pridelke, ne pa prostor za vso mogočo staro šaro in ropotijo, ki je kotišče golazni in mrčesa.

Dr. ing. S. J.

Priprava čebel za zimo

Začudeno se bo vprašal ta ali oni čebelar: „Kaj? Sedaj že priprava za zimo, ko smo sredi poletja?“

Tako je, dragi čebelar! Sedaj je naloga vsakega naprednega čebelorejca, da svoje čebelne družine odbere in odbrane plemenjake v celoti pripravi za zimski mir in počitek. Že vse ono, kar smo v zadnji številki razmišljali o pregledu in združevanju družin, so priprave za zimo. Razen zadnjic povedanega je pa treba našim čebelarjem še nekatere stvari omeniti izmed opravil pred ajdovo pašo.

Oni dan smo na koncu samo mimogrede v misel vzeli matice. Vprašanje matic je pa prav sedaj tako važno, da se moramo nekaj izčrpnje pomuditi pri njem.

Roji so — kolikor jih je pač bilo — seveda že zdavnaj minili. Ali so pa pri rojih samih in pri izrojenih vse matice sprasene (t. j. po trotu oplemenjene)? Saj vemo, da je stara, že oplemenjena matica samo pri prvem roju; vsi drugi roji in vsi izrojenci pa imajo mlade, torej neoplemenjene matice. Ali si popolnoma gotov, da so se mlade matice vse sprasile? V teh dneh je zadnji čas, da se o tem zanesljivo prepričamo.

Kako? Praviš: zalego moram najti. Imaš pravi Vendar to ni zanesljivo. Meni se je v dolgoletnih čebelarskih skušnjah že primerilo, da sem v panju z mlado matico v tem času sicer zalego našel — toda zalega je bila na žalost trotovska. Pa je bila matica v panju, videl sem jo. Kaj se je zgodilo, da je bila zalega trotovska, ki sem jo takoj spoznal po nenavadno velikih ličinkah (črvičih) v čebeljih celicah, pri že pokriti zalegi pa po močno izboklih (slovenski čebelarji pravimo: „grbastih“) pokrovcih nad čebeljimi celicami? Ogledal sem si natančneje matico. Ugotovil sem, da je bila na enem krilcu nekaj pokvarjena in očitvidno ni mogla zleteti. Matica se pa spraši izven panja med snubnim poletom. Tako je ta kraljica ostala v panju in po nekem času nenormalno začela zalegati — sama neoplojena trojja jajčka. Družina je torej imela kraljico, a ta je bila žalibog — trotovka. Na zunaj se čebelar to stanje ni vidno poznalo, kakor se pozna

n. pr. pri brezmatičnosti. Če bi bil površen in bi se bil zadovoljil samo z ugotovitvijo zalege, bi bil pustil čez zimo povsem nenormalno družino, ki bi ne bila dočakala pomladi.

Iz te moje skušnje sledi nauk, da je pri odbiru družin in matic za zimo treba velike pazljivosti in natančnosti. Pa ne samo zaradi zime! Kakšna nenormalna, recimo trotovska družina še zime dočakala ne bo, ker jo bodo druge čebele med ajdovo pašo kar gotovo do kraja izropale. Vsako ropanje je pa skrajno škodljivo in zelo nevarno. Zato take družine sploh v ajdovo pašo ne smejol!

Temu in onemu čebelarju se dogodi, da v modernih panjih spomladi med prestavljanjem satja v medišče pomotoma prestavi tja tudi kak razčen matičnik. Čebele v medišču se na ta način čutijo kot samostojna družina, matico lepo vzredijo, sprašijo in si ustanovijo svoj zarod. Za spodnjo matico (v plodišču) se je čebelar zanimal, sedaj pa naenkrat ugotovi zalego tudi v medišču. V panju ima dvoje — plodišče, kar ni pravilno in za donos medu kvarno. Slabšo izmed obeh matic je treba v tem primeru odstraniti, vse zaležene sate z ostalo matico vred pa namestiti spodaj v plodišču, v medišče pa nastaviti ali nezaležene sate ali pa sate s staro pokrito zalego.

Pri urejanju in zamenjavanju satja, pazimo še na tole: preveč starega in povsem mlađega (čisto belega) satja ne bomo puščali v plodiščih. Na tem in onem družine ne prezimujejo dobro, razen tega je pa prestaro satje neprimerno za spomladansko zalego. Tako čisto črno in povsem neprozorno satje ima namreč manjše celice, v katerih se čebela zalega ne more pravilno in popolnoma uspešno razvijati. Slabo razvita žival — pa naj bo tudi čebela — nikoli ne do naša tistega dobička, kakor dobro razvita. Sedaj je torej čas tudi za pregled in izmenjavo satja v plodiščih, kjer naj ostane lepo, rumeno-rjavkasto pobarvano, ne preveč trovinasto, satje; vse drugo namestimo po mediščih, da bomo iz njega po ajdovi paši — če Bog dá srečo, — natočili mnogo sladkega meda, nato ga pa shranili za naprej.

Dr. L. B.

Avstrijski vojaki kmetovalci lahko pridejo domov

Major V. Guy, načelnik poljedelskega oddelka vojaške vlade, je naznanil, da avstrijski vojaki-kmetovalci lahko pridejo delat na svoj lastni grunt, oziroma na kmetijo, ki je last njihovih staršev ali drugih bližnjih sorodnikov. Prav tako je mogoče dodeliti vojaka-hlapca na delo gospodarju (kmetu), pri katerem je delal, preden so ga vpoklicali k vojakom. To velja v enaki meri za vojake kakor za častnike, toda samo za Avstrijce, ki se nahajajo v britanskem delu zasedene Avstrije.

V ta namen je treba sestaviti prošnjo, ki naj vsebuje naslednje podrobnosti:

1. Krstno in rodbinsko ime dotičnega vojaka.
2. Rojstni podatki.
3. Poslednji vojaški čin.
4. Poklic, ki ga je imel vojak pred vpoklicem.

5. Natančen naslov, kje se vojak sedaj nahaja (britanski zasedbeni pas Avstrije).

6. Krstno in rodbinsko ime prosilca, ki bi vojaka rad vzel na svojo kmetijo.

7. Natančen naslov prosilca (pošta in občina).

8. Za katero poklicno delo v kmetijstvu je dotični vojak potreben.

9. Navede naj se, ali sta prosilec in vojak v sorodu, n. pr.: sin, brat itd.

10. Kratka utemeljitev prošnje.

Pazite, da boste v svojih prošnjah navedli zahtevane podatke natančno v redu, kakor ga gori berete!

Prošnjo nesite k županu ali starešini občinskega kmetijstva, da vam s podpisom in žigom potrdi točnost vsebine. Nato vložite prošnjo pri okrajni komori (Bezirkskammer) za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo. Ta bo poskrbela za to, da pride vaša prošnja k deželni komori za prehrano, kmetijstvo in gozdarstvo.

POŠTA IZ AVSTRIJE

Ustoličenje novega knezoškofa Dr. Köstner-ja

Visoka in pomenbna cerkvena slavnost v Celovcu

Prebivalstvo koroškega glavnega mesta in katoličani vse dežele so v nedeljo obhajali v celovski stolnici redko slavnost in sicer posvečenje in ustoličenje novega knezoškofa.

Po sedemletni praznoti, ko ni bilo slavnosti, posebno na kulturnem polju, so imeli pri nedeljski cerkveni svečanosti navzoči priliko, da javno izpovedo svojo vero ter prisostvujejo blagoslovu, ki ga človek redkokdaj doživi.

Radostna slika notranjosti hiše božje je pozdravila ogromno množico, ki je priromala k tej slavnosti iz daljne okolice.

Že ob 8. uri zjutraj je čakalo pred stolnico mnogo ljudi. Kot prva odličnika sta zasedla častne prostore v presbiteriju, guverner angleške vojaške oblasti, polkovnik H. B. Simson, v spremstvu podpolkovnika Clarka. Nato so sledili zastopniki deželne vlade: zastopnik deželnega glavarja dr. Amschl, deželni svetniki Ferlitsch, Sagaischek in Tischler, deželni vladni ravnatelj dr. Newole, ravnatelj javne varnosti polkovnik Stossier, namestnik župana Matt, ter mestni svetniki Hofer, Dermuth in Lager. Z napetim pričakovanjem so bili slavnostno pred vhodom sprejeti metropolit, primas solnograške škofije dr. Rohrercher z novim knezoškofo Dr. Köstnerjem, oba pomožna škofa dr. Adam Hefter in Sarič, celotni stolni kapitelj, prelat Unterluggauer, stolni dekan Maier, opat Castl von Tanzenberg, šentpavelski dekan P. Thiemo Raschl in predstavniki katoliških redov Koroške, profesorji teološke fakultete, prosti iz Brež, Tinj, Dobrle vesi in Kraig-a, ter mnogo duhovnikov in dušnih pastirjev iz bližnje okolice. V nabito polni stolnici se je zbralo 4000 ljudi.

Zadonele so orgle in glas pevcov, ki jih je spremljal koroški sinfonični orkester, je zapel: „Ecce Sacerdos Magnus“. Medtem se je vsa duhovščina pomikala počasi k glavnemu oltarju.

Po blagoslovenju škofa je sledila globoko zajeta pridiga metropolita dr. Rohrercherja, ki je obrazložil pomen škofovskega blagoslova in dolžnosti škofa, katere so se simbolizirale v cerkvenih obredih blagoslova novi škof prevzema vladno in deželno duhovščino pristopi k njemu ter mu priseže zvestobo. Metropolit je končal z besedami: „Sedaj doživljamo uro milosti in srečen sem, da je moja poslednja funkcija v dragi mi škofiji ta, da ji posvetim novega škofa.“

Mladina se poklonila novemu knezoškofu

Katoliška mladina deželnega glavnega mesta se je zbrala dne 6. avgusta ob 6. uri zvečer na vrtu knezoškofijskega vrta, da se novemu vladiki pokloni ter mu izpove svojo

neomajno zvestobo. Ko se je prevzvišeni gospod knezoškof pojavil, so mu zapeli nekaj koroških pesmi. Vrstile so se pesmi in deklamacije. Preč. gosp. župnik Donaubaer iz St. Ruperta je tolmačil čustva in želje katoliške mladine. Knezoškof dr. Köstner je v prisrčnem nagovoru na mladino izrekel zahvalo. Pripomnil je, da je ponosen na mladino, o kateri je prepričan, da je in hoče ostati njegova mladina. Prosil je otroke, naj se vedno zavedajo, da so Korošci, naj pa tudi nikdar ne pozabijo ostati Bogu in Crkvi zvesti.

Sledila je globoko zajeta slavnostna igricala s petjem. Mladi igralci so pokazali, kolik naraven dar imajo. V zvezi z vestno pripravo jim je uspelo, pričarati ganljivo lep večer, kakršnega knezoškofijski vrt že dolgo vrsto let ni bil videl.

Generalni poročnik McCreery na Koroškem

Generalni poročnik Sir Richard McCreery, vrhovni poveljnik britanskih čet v Avstriji, je pretekli teden prepotoval široko okolico Celovca in Beljaka. Generalnega poročnika McCreery-a so v glavnem stanu pozdravili polkovnik H. B. Simson in drugi častniki. Po sprejemu se je generalni poročnik napotil k celovškemu vojaškemu sodišču, da se uveri o delovanju sodne uprave.

Kasneje se je generalni poročnik McCreery odpeljal v Borovlje, da se pobliže pozanima za ondoto obrt. Kar mu je od dopolnjenih ur preostalo časa, ga je posvetil ogledovanju naprav, ki služijo za izdelovanje pušk. Poleg puškarstva je generala zanimala še lesna obrt, ki si je stavila nalogo, da bo trg zalagala z igračami.

Puškarstvo v Borovljah, zlasti izdelovanje lovske puške, je močno hiral. Zdelo se je, da konca vojne ne bo preživelo. Toda

vojaška vlada je tudi te jpanogi posvetila svojo pažnjo, in tako se je zgodilo, da je boroveljska obrt v malo tednih zopet začela procvitati.

Prevoz civilnih oseb na vojaških vozilih

Mnoge civilne osebe, ki imajo pripustnico za prevoz z britanskimi vojaškimi vozili, zmotoma mislijo, da jih tako izkazuje upravičeno za uporabo poljubnega vojaškega vozila. Izkaznice veljajo pa samo za uporabo vozil, ki pripadajo isti vojaški enoti, ki je izkaznico potrdila.

V splošnem vozila britanske armade ne služijo prevozu civilnih oseb. Za prevoz prihajajo v poštev samo osebe, ki so pri kakem britanskem vojaškem uradu zaposleni in imajo primerno izkaznico. Osebe britanskih vojaških vozil sme pripuščati le upravičene civilne osebe, sicer samo zapade kazni. Izjemoma sme vojaška policija dovoliti, da še kdo drugi uporabi vojaško vozilo.

Žegnanje na Macni

Macna gora v Rožni dolini (1624 m nad morjem) je spet obhajala svoje žegnanje na god sv. Ane, kakor je navada več ko sto let. Lansko leto radi vojnih razmer nihče ni smel na Macen. S tem večjim veseljem so Rožani letos romali k priljubljeni kapeli. Kako so bili veseli, da so našli vse v starem redu. Posebno na god sv. Ane so se zbrali na stolice. Cenijo, da je ta dan pohitelo na goro malo manj kakor 700 ljudi.

Pri slovesni maši so peli spet priljubljene pesmi in milem domačem jeziku. Potem pa se je mladina povzpela na tri stolpe ter je uživala razgled po lepi domači pokrajini.

Posebno pomembno je bilo letošnje žegnanje, ker je združila mnogo izseljencev, ki so po dolgi odsotnosti spet doma. Iz globočine srca so peli „Hvala večnemu Bogu...“

Množestveni grobovi na Štajerskem odkriti

Poslednje dni so na raznih mestih na Štajerskem odkopali grobove z številnimi trupli. Dognalo se je, da gre za žrtve nacističnega nasilja. V nekem grobu je ležalo kakih 70 mrtičev. Na ta grob so našli blizu Klöcha. Druge grobove so našli pri Gratweinu, Eisenerzu in Straßgangu. Nekaj trupel je bilo zvezanih z jermeni. Iz vsega je razvidno, da so ležala trupla šele malo časa v zemlji. Gotovo so nacisti te ljude ubili v dneh, ko se je vojna sila Hitlerja že rušila. Sedaj uradna komisija preiskuje te obene grozovite in pretresljive najdbe.

Čiščenje šolstva na Štajerskem

Alijirana vojaška vlada je s podporo civilnih oblasti trebala šolske zbornice na Štajerskem. Nacistični elementi so morali ven. Na osnovnih šolah se bo mogel pouk že v septembru pričeti. Če se pomisli, da je bilo 60% vzgojiteljev pod nacističnim vplivom, pomeni hitro trebljenje prav ziaten uspeh. Graška univerza ni mnogo trpela. Od 50 šolskih poslopij v Gradcu so samo tri huje poškodovane.

Donavska plovba vzpostavljena

Paroplovba po Donavi med Regensburgom in Lincom je znova oživila. Promet urejuje poseben oddelek ameriške armade, ki je pristojen za rečno plovbo in ima nadzorstvo nad vsemi rečnimi lukami in ladjami.

Uniforme se spremene v obleko

V Gmundenu na Gornjem Avstrijskem so uredili delavnico, v kateri iz nemških vo-

Odgovor britanske vojaške vlade koroškim Slovincem

Radio Belgrad ve poročati, da so zastopniki koroških Slovincov dne 27. julija izročili vojaški vladi v Celovcu spomenico. Vojaška vlada je brez odlašanja odgovorila, da se bodo skladno z dogovorom med zaveznicami po vsej Avstriji vršile svobodne volitve. Tudi na Koroškem se bo volilo, čim bo to mogoče. Vse koroške stranke bodo imele priliko, da volijo svoje zakonite zastopnike. Zato vojaška vlada ne vidi razloga, da številu slovenskih zastopnikov v deželni vladi poviša. Za pravično in nepristransko ravnanje s slovensko manjšino je itak odgovorna britanska vojaška vlada. Vprašanje avstrijske meje bo rešila mirovna konferenca.

Britanska vojaška vlada je vedno pripravljena, da upravičene predloge ali pritožbe slovenske manjšine prouči ter jim ugodí, kadarkoli govore za to stvarni razlogi.

Zaporni čas skrčen

Vojaška vlada na Koroškem je razglasila, da se, začeni s 5. avgustom 1945, zaporna ura premakne na 23. uro. Čas, ko brez posebnega dovoljenja nihče ne sme iz hiše, traja vselej do 4 zjutraj.

Vpisovanje v osnovne in meščanske šole

Vpisovanje učencev ljudskih in meščanskih šol za celotno mesto Celovec se bo izvršilo od 11. do 17. avgusta v gimnaziji na Bismarckringu (nova zgradba). Podrobnosti se berejo na deski v vsakem šolskem poslopiju Celovca.

Ukaz o učnih knjigah

Vojaška vlada na Koroškem naroča: 1. Vsaka oseba, ki ima učne knjige, ki jih je berlinsko ministrstvo za vzgojo v dobi od 12. marca 1938 do 9. maja 1945 predpisalo za avstrijske šole, mora te knjige izročiti županu občine, kjer dotična oseba stanuje. Tudi kdor bi v bodoče kako tako knjigo dobil, jo bo moral oddati. 2. Če imajo take knjige otroci izpod 16 let starosti, tedaj so za oddajo odgovorne odrasle osebe, pod katerih varstvom in nadzorstvom ti otroci trenutno živijo (starši, varuhi, redniki).

Feldkirchen ima novega župana

Ker je bil župan Fritz Bahr poklicno premeščen, so se v Feldkirchenu sestali občinski zastopniki na volitev novega župana. Soglasno so izvolili Jožefa Adami-a, kamnoseka, za njegovega prvega namestnika pa sodnega višjega inspektorja Emila Kreuzbergerja in za drugega namestnika Engelberta Kircherja, monterja mestne elektrarne. Volitvi sta prisostvovala Capt. C. Berkeley, poverjenik britanske vojaške vlade v Feldkirchenu, in okrajni glavar Franc Kleinwächter. Župan Adami je odhajajočemu županu izrekel zahvalo celokupnega prebivalstva.

Nezgoda

48letnemu Ivanu Opielki iz Spitala ob Dravi, se je v Celovcu primerila huda nesreča. Na Beljaški cesti ga je podrl avto in mu prizadel precejšnje poškodbe. Ponesrečenca so morali prepeljati v bolnišnico.

Dunajske novice

Gasilstvo preprečilo uničenje Dunaja

Kako se je dunajsko gasilstvo v trpkih dneh letošnjega aprila obneslo, ve poročati dopisnik ameriškega lista „New York Times“. Gasilci so se upirali poskusom SS-ovskih čet, da se Dunaj spremeni v eno ognjeno morje.

V poslednjih dneh Hitlerizma je neki SS-polkovnik prevzel poveljstvo nad gasilstvom. Dal je kakih 70 gasilcev, ki se niso marali priključiti SS, odpraviti v koncentracijska taborišča. Nekaj so jih celo ustrelili.

Ko so Nemci dne 6. aprila spoznali, da mesta ne bodo več mogli držati, so sklenili, da Dunaj zažgo. Gasilci so prejeli ukaz, naj mesto zapuste. Večina njih se je pa poskrila, deloma so ušli k Rusom ter so se potem z njimi vred vrnili. Dne 7. aprila so granate, ki so jih Nemci na svojem umiku streljali v mesto, zantile neštete požare. Ker je bil vodovod poškodovan, se je mogel ogenj ponekod silno razmahniti. Tudi so bili Nemci že prej tretjino gasilskega orodja odpremili v rajh.

Vendar se lahko reče, ugotavlja omenjeni dopisnik, da Dunaj ni tako trpel kakor druga velika mesta, n. pr. Berlin, Hamburg, Budimpešta ali Belgrad.

Obnova stolnice sv. Štefana

Dunajski nadškof, kardinal Teodor Innitzer, je naslovil na avstrijsko ljudstvo poziv, naj daruje za obnovo stolnice sv. Štefana, ki se je med boji v preteklem aprilu spremenila v razvaline.

„Premagati moram notranji odpor,“ je naglašal nadškof, „če se hočem spomniti mučnih dni in ur, ko so ognjeni zubli lizali staročestiti božji hram. Žalostnega dejstva, da je sv. Štefan razdejan, ne moremo več preklicati. Kar nam ostane, je bridko občutje, da je bila tolika kulturna sramota na naših avstrijskih tleh sploh mogoča.“

H koncu je kardinal Innitzer izrazil upanje, da se bo moglo v stolnici sv. Štefana kmalu zopet vršiti bogoslužje, in to zbog obilnih darov, ki jih bo dajalo ljudstvo. Avstrijsko ljudstvo je kardinal Innitzer nagovoril po dunajskem radiju.

Novi časopisi na Dunaju

Na zasedenem Dunaju je dosedaj izhajal en sam list z naslovom „Neues Oesterreich“. Ta teden so se mu pridružili še trije listi, in sicer kot glasniki posameznih strank.

Avstrijska socialdemokratska stranka je začela objavljati „Arbeiterzeitung“. Komunisti se obračajo do ljudstva v „Oesterreichische Volksstimme“ in avstrijska ljudska stranka si je omislila svoj lastni list pod naslovom „Kleines Volksblatt“.

Cim bodo Američani, Angleži in Francozi uredili svojo upravo na Dunaju, bodo začeli tudi oni objavljati časopise v nemškem jeziku.

Če se pomisli, da šteje Dunaj dandanes poldrug milijon duš, je tamkajšnja zadrega zastran časopisja precej umljiva. Dunaj je mesto brez dnevnih listov. Kar se namreč zdaj tiska, je kakor kapljica na pesek. Dunajčani se za časopise enako nastavljajo kakor za kruh ali mleko. Kdor ne stopi prav zgodaj na ulico, nima upanja, da bo tisti dan še videl kak časopis. Čuje se, da se je na Dunaju tudi že za časopise razvila „črna borza“. Zdi se pa, da prinesejo prihodnji tedni preobrat na bolje.

Dunajski otroci gredo na okrevanje

Dunajski radio javlja, da je v vodstvu stranke Avstrijske narodne stranke v Falckenstraßu održana odslovitev 33 otrok v starosti od 6 do 12 let, ki bodo v okviru ene akcije Avstrijske narodne stranke in referata za obskrbo uživali štiritedni dopust v Kampthalu, da okrevaajo. So to otroci iz delavskih družin iz 10 dunajskih okrajev, katere obskrbuje en zdravnik.

Pomoč Švice nekaterim evropskim državam

Na Dunaj je dospelo 21 tovornih avtomobilov iz Švice, s 6 tonami zdravniških predmetov, 69 ton živil in 5 ton drugega blaga, ki je določeno za prebivalce avstrijske prestolnice. Slično pomoč bo Švica poslala Bolgariji in Madžarski.

Prof. René Bovey, ki se bavi z organizacijo pomoči, se zanima tudi v sodelovanju s sovjetskimi oblastmi, da bi dobavili pomoč mnogim bivšim vojnim ujetnikom, delavcem i. t. d., ki so sedaj v avstrijskih taboriščih. V okolici Dunaja je za okrog 50 do 80 tisoč Italijanov. Prof. Bovey je izjavil, da je dopela na Dunaj italijanska komisija, ki bo proučevala možnosti v čimprejšnji rimpatriaciji Italijanov. Sovjetske oblasti se trudijo, da bi nudile internirancem najpotrebnejšo pomoč, ampak zaradi kritično prehranjevalnega stanja dežele naletijo na zapreke.

jaških uniform izdelujejo oblačila za delavce. Uniforme najprej očistijo, potem prekreje v obleko, ki jo bodo delavci nosili med delom. Ker so s to predelavo zaposlene tudi krojačnice v mestu in okolice, nastane vsak dan znaten kup delavske obleke.

V Avstriji bodo sodili vojne zločince

Državni tajnik za sodstvo dr. Jožef Gerö je izjavil, da bodo v Avstriji prve razprave zoper vojne zločince že ta mesec. Med osebnostmi, ki se bodo morale zagovarjati, so številni člani nacističnih sodišč. Ko se je začel Hitlerizem podirati, so ti gospodje uničili važne spise, ki bi bili mogli služiti kot dokazilo zoper več ali manj skrite krivce.

Urad za obnovo v Avstriji

Za obnovitev poškodovanih in uničenih poslopij v Avstriji so ustanovili poseben urad za obnovo. Ta urad bo sodeloval pri preskrbi in razdelitvi delovnih moči, sirovin in denarnih sredstev kakor tudi pri obnovi narodnega gospodarstva.

Vojni zločinci v Avstriji bodo sojeni

Prva obravnava zoper vojne zločince v Avstriji se bo vršila dne 13. avgusta na Dunaju. Štirje SA-člani so obtoženi, da so 102 ogrska Žida med prevozom v Deutsch-Altenburg umorili.

List izhaja vsak petek. Uredništvo in uprava: Celovec, Bismarckring 13.